

Başka Bir Kentsel Gelişme Tahayyülü Mümkündür!

Özgün Bir Yerel Liderlik Tecrübesi Olarak
1977-1980 Arası Ankara Belediyesi Ali Dinçer Dönemi

S. Ulaş Bayraktar**
Mehmet Penpecioglu***

1950'li yıllarda başlayan ve 1960'lı yıllarda hızlanan göç olgusu, bir yandan kentleşme sürecinin temel dinamiğini oluştururken, diğer yandan gecekondu ve enformel sektör tarafından temsil edilen ve kent yaşamına formel yollarla eklenemeyen bir göçmen nüfusun oluşmasına neden olmuştur. Bu durum 1960'lı yılların ortalarından itibaren, orta sınıfların öncülük ettiği ve kendisini solda tanımlayan toplumcu bir hareketlenmenin temellerini hazırlamıştır. Kentlerde yaratılan eşitsizliklere karşı toplumun geniş kesimlerine yönelik sosyal adalet ve refah talep eden bu hareketlenme, gelişme olanağını büyük ölçüde CHP içerisinde bulmuş ve 1973 yerel seçimlerinde neredeyse tüm büyük kentlerde belediye yönetimlerini ele geçirmeyi başarmıştır.

1970'li yıllar boyunca hakim olan ve kentler için öngördüğü gelişme ve yeniden yapılanma stratejilerinde tercihlerini çalışan sınıflar lehine oluşturan

* Yazının son halini okuyup, sunduğu görüş, katkı ve düzeltmelerle çalışmamızı zenginleştiren Levent Tosun ve Bediz Yılmaz'a teşekkür ederiz.

** Mersin Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü

*** ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı doktora öğrencisi

ve yeni belediyeçilik hareketi olarak tanımlanan bu hareketin toplumsal doğası aşağıdaki beş temel ilke çerçevesinde özetlenebilir:

- *Demokratik ve özgürlükçü belediye*
- *Üretici belediye*
- *Tüketimi düzenleyici belediye*
- *Birlikçi ve bütünlükçü belediye*
- *Kaynak yaratıcı belediye (Tekeli, 1992: 89).*

Bu ilkeler ışığında, yeni belediyeçilik hareketi kentsel gelişmenin planlanması ve kentsel hizmetlerin üretimi ve sunumunda toplumun geniş kesimlerinin çıkarlarını savunarak, bugünün belediyeçilik anlayışına da ışık tutabilecek yenilikçi ve etkin kentsel politikaları yaşama geçirmiştir. Fakat bu anlayış, başta 12 Eylül darbesinin sonucunda, değil hakim belediyeçilik anlayışı, Türk sosyal demokrasisi içinde dahi kurumsallaşamamış ve büyük oranda belli isimlerle özdeşleşmiştir. Ankara'da Vedat Dalokay (1973-1977) ve Ali Dinçer (1977-1980), İstanbul'da Ahmet İsvan (1973-1977) ve AYTEKİN KOTİL (1977-1980), İzmir'de İhsan Alyanak (1973-1980), Adana'da Ege Bagatur (1973-1977) ve Selahattin Çolak (1977-1980), İzmit'te Erol Köse (1973-1977) ve Mersin'de Kaya Mutlu (1973-1980) gibi başkanların uygulamaları ile şekillenen bu belediyeçilik anlayışı kendi içinde dahi farklılaşan yönetim tecrübeleri ile ortaya konulmuştur.

Biz bu yazı kapsamında, hareketin kendi içindeki heterojenliğini teslim ederek, belli bir döneme yoğunlaşmayı hedefliyoruz. Başka bir ifade ile şimdiye değin genel hatları ziyadesiyle tartışılmış bir dönemin özeline inerek, belli bir coğrafya ve dönemde somut olarak nasıl bir yönetim anlayışının ortaya konduğunu tartışacağız. Bu amaçla 1977'den 12 Eylül 1980'e kadar iki yıl, dokuz ay ve beş gün süreyle¹ Ankara Belediye başkanlığını üstlenmiş Ali Dinçer'in yönetim tecrübesini mercek altına alacağız. Fakat bu değerlendirmeyi de mutlak bir tasvir basitliğinden kurtarmak niyetiyle, tartışmamızı liderlik teorisi çerçevesinde kurgulamayı uygun bulduk. Dolayısıyla, yazının ilk bölümünde temelde James MacGregor Burns'ün liderlik kavramsallaşmasını özetleyip, Ali Dinçer dönemini bu perspektiften inceleyebilmenin teorik temelini sunacağız. Daha sonra, Burns'ün yaklaşımının ışığında, dönemin gerisindeki siyasi programa odaklanacağız. Ardından, bu programın hayata geçirilmesi aşamasında yeni belediyeçilik anlayışının ilkelerinden biri olan demokratik yönetime ne kadar riayet edildiği sorusunu yanıtlayacağız. Son bölümde nihai çıktılara yoğunlaşarak, bu tartışacağımız yönetim anlayışı sonucu ortaya konan uygulamaları ele alacağız.

¹ Tecrübenin neredeyse tam 1001 gün sürmüş olmasını Ali Dinçer'in arkadaşlarının manidar bulunduğunu belirtmeliyiz.

Dönemin bu plan çerçevesindeki incelenmesinde özellikle yararlanacağımız ampirik kaynak, Ali Dinçer'e bu dönem boyunca eşlik eden ve onun ekibi olarak anılan grubun tanıklıkları olacak. 18 Nisan 2008'de Tahir Dinçer'le ve 19 Nisan 2008 tarihinde ekipten Tahir Dinçer, Kadri Atabaş, Ethem Özbakır ve Levent Tosun'un katıldığı derinlemesine ve uzun toplu görüşmeler tartışmamız boyunca temel referansımız olacak².

Müşterek Amaçlara Dayanan Bir Nedensellik Olarak Liderlik

Liderlik yazınına bakıldığında ilk göze çarpan bu konudaki çalışmaların Jones'un (1989: 3) liderliğin Janus'u olarak ifade ettiği iki temel yaklaşımda geliştiğidir. Bu alanlardan birincisi söz konusu liderin kişisel özelliklerine yoğunlaşan ve ilgili dönemi temelde kişinin kendi ürünü olarak gören davranışçı okuldur. Buna göre başarılı ya da başarısız her şeyin temelinde söz konusu aktörün kişiliği, yaklaşımı, becerileri ya da becerisizlikleri yatar. Dolayısıyla, lider ortaya konan başarı ya da başarısızlığın tek aktörü olarak karşımıza çıkar. İdeal tipini Weber'in (1947) karizmatik otoritesinde bulduğumuz bu yaklaşımda incelenen dönem tek bir aktörün kişisel eseri olarak sunulur.

Liderlik Janus'unun diğer çehresinde liderin bireysel özellikleri, yapısal değişkenlerin gölgesinde kalır. Bu yaklaşım ışığında lider, tarihin akışı içinde ortaya çıkan rolü oynayan herhangi bir aktördür; bireysel özelliklerinden bağımsız olarak koşulların ona yüklediği rolü oynamaktan başka bir özellik arz etmez. Dolayısıyla, liderin başarısı veya başarısızlığı kendi kişisel becerilerinden bağımsız olarak tarihin ona biçtiği rolün bir sonucudur.

James MacGregor Burns da (1979:3), liderlik yazınındaki bu ikiliği önerdiği liderlik (leadership) ve takipçilik (followership) ayrımıyla onar. Liderleri ilk bağlamda inceleyenler kahramanlık ya da şeytanilik hikayelerine, daha ziyade biyografik bir formatta odaklanarak, tarihi önemi şöhrete indirgeme eğilimindedirler. Öte yandan ikinci tür çalışmalarda da, kitleleri, seçmenleri, halkı kamuoyu araştırmaları ya da seçim sonuçları ile merkeze alan bakış açısı içinde, liderler uzun vadede onları izleyenlerin bir aracı haline dönüşür. Dolayısıyla, ilk yaklaşım olağanüstü figürlere yönelerek elitist bir perspektif izlerken, ikinci grup çalışmalar da kitlelere yoğunlaşarak popülist bir tutum takınmış olur (Burns, 1979: 3).

Burns'e göre (1979: 3-4) liderlik çalışmaları bu iki yaklaşımın anektodik ve/veya övgüsel doğasından kurtarılarak, önder ve onun takipçilerinin birlikte ele

2 TG kısaltmasıyla referans verilen alıntılarının hepsi 19 Nisan 2008'de yapılan görüşmeye aittir. Yazarlar, Ali Dinçer'in yakın mesai arkadaşlarının bu çalışmaya sundukları içten ve cömert katkılardan dolayı kendilerine teşekkürü borç bilir.

alındığı bir perspektif içinde kurgulanmalıdır. Ancak böylece liderlik, gerilim ve iktidar dinamiklerinin bir parçası olarak, müşterek amaçlarla ilişki içinde ve sebep oldukları sosyal değişim ışığında ele alınabilir. Bu sayede biyolojik ve sosyal süreçler siyasi imkanlar ve imkansızlıklarla bağdaştırılıp, liderliğin dışsal (sınıfsal çelişkiler, yasal sistem, siyasal örgütler) ve içsel (kişisel motivasyon, algı, anlayış ve bilgi, tavır, yetenek) dinamikleri birlikte gözlenebilir; kahramanlık ya da kuklalık açmazından kurtulabilir.

Böylesi bir niyetle yola çıkan Burns'ün ulaştığı sentetik tanıma göre siyasal liderlik, her şeyden önce siyasal iktidara bağlı süreçler ve bunların sonuçları ile ilişkilidir. Bu iktidar ilişkileri içinde yer alan ve nitelikleri ile rolleri durumdan duruma değişen aktörlerin liderlik kategorisine ulaşabilmeleri için belli emellerle, amaçlarla ve motivasyonlarla güdülenmiş olmaları ve bu yönelimlerinin olası takipçilerinin ihtiyaçları veya diğer kaygılarına hitap etmeleri ya da cevap vermeleri gerekir. Bu karşılıklı ilişkinin toplu bir iyileşme ya da daha üst değerler yönünde somut değişimlere izin veren eylemleri siyasal liderliği ortaya çıkarır. Kısaca ifade etmek gerekirse siyasal liderlik müşterek amaçlara dayanan bir nedenselliklerdir (Burns: 1979: 434).

Burns'ün bu yaklaşımı siyasal liderliğin üç boyutlu bir düzlemde incelenmesini mümkün kılar. İlk boyut bu süreçte belli amaçların olmasıdır. Lider belli bir değişim yönünü işaret eden ve bu yönde çaba sarf eden bir siyasal aktördür. Ortaya hedefler koyamayan bir liderlik mütereddit bir liderliktir. Gerçek lider, ihtiyaçlara dokunan, beklentileri yükselten ve değerlerin biçimlenmesine yardım eden bir siyasal aktördür. Dolayısıyla, liderlik amaç odaklıdır (Burns: 1979: 455).

Liderliğin ortaya konabilmesi için ikinci bir gereklilik de, telaffuz edilen amaçların müşterek bir nitelik taşımasıdır. 'Tek adam liderliği' haliyle bir çelişkidir. Lider, kendi amaçlarına yönelik olarak çaba sarf ederken, muhtemel takipçilerinin yönelimlerine hitap edebilen aktördür. Ancak takipçilerin bu çağrıya cevap vermesi durumunda liderliği oluşturacak sembiyotik ilişki ortaya çıkabilir. Bir aktörün belli dinamikleri harekete geçirebilir hale gelmesini, yani siyasal alanda erk kazanmasını sağlayan işte bu amaçlarda müşterekliktir. Dolayısıyla, belli hedefleri dile getirmek yetmez, bunların belli bir toplulukla paylaşılması gerekir (Burns: 1979: 452).

Son olarak, liderlikten bahsedebilmemiz için, bu müşterek amaçlar yönünde sarf edilen emeklerin somut bir değişime yol açması beklenir. Liderliğin etkinliği bu değişimin nitel ve nicel doğası ile ilişkilidir. Dolayısıyla, telaffuz edilen müşterek amaçlara ne kadar ulaşıldığı liderliğin etkinliğini belirler. Başka

bir deyişle amaçlarla somut çıktılar arasında doğrudan bir nedensellik ilişkisi liderliğin doğasında vardır (Burns: 1979: 434).

Liderliği Burns'ün amaçlar, müştereklik ve nedensellikten oluşan kavramsal çerçevesine yerleştirdiğimize göre, şimdi Ali Dinçer dönemini bu üç boyutlu teorik prizmadan geçirmeye koyulabiliriz. Bu amaçla, dönemin temel özelliklerini sırasıyla üç filtreden geçirip, Dinçer döneminin liderlik doğasını tanımlamaya çalışacağız.

Ali Dinçer'in Siyasal Profili: Köken ve Amaçlar

Ali Dinçer'i Ankara belediye başkanlığına götüren siyasi süreç ODTÜ'de başlar. 1965'te girdiği üniversitede Sosyal Demokrasi Derneği'nde başkanlık ve yöneticilik yapar. Kısa bir süre sonra Ecevit'in, dernek bünyesinde siyaset yapmanın beyhude bir çaba olduğu, eğer gerçekten toplum için bir şeyler yapma niyetleri var ise bunun adresinin Parti olduğu yönündeki telkinlerini izleyerek CHP üyesi olur. Altındağ İlçe Gençlik kolunda başladığı siyasi kariyer kendisini kısa bir sürede Gençlik Kolları Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine taşır. Mezuniyetinin ardından kurduğu "Türkiye ve Ortadoğu Araştırma Merkezi"nde profesyonel hayata atılır. 3 yıl sonra 1974'te Makine Mühendisleri Odası'nın genel başkanlığına ve CHP Ankara İl Yönetim Kurulu üyeliğine seçilir. 1975 yılının haziran ayında Dinçer, Parti'nin il yönetim kurulu üyesidir. 2 ay sonra kendisini Çankaya ilçe başkanı olarak görürüz. 1977'de genel seçimlerden bir ay önce CHP Ankara il başkanlığına seçilir. Ali Dinçer bu hızlı siyasi yükselişi boyunca kendi ifadesi ile "[kişiliğini] demokratik sol akımın düşünce ve mücadele ortamında (Ali Dinçer, tarihsiz: 13)" oluşturur.

Fakat bu kısa ama yoğun siyasi kariyeri onu, daha 1977 yılında, Meclis'in kapısına getirir. Ankara il başkanına Ecevit'in milletvekilliği önerisi belediye başkanı olma düşüncesi öne sürülerek geri çevrilir. Alışlageldik siyasi yönelimlerle çelişen bu tercihin hikayesini Tahir Dinçer'den dinleyebiliriz:

"1977 milletvekili seçimleri yaklaştığında Bülent Ecevit genel başkan olmuştu. 'Milletvekili olmayı düşünüyor musunuz?' diye sorduğunda: 'İzin verirsiniz ben Ankara Belediye Başkanlığına aday olmak istiyorum' dedi. Yani milletvekilliğini çok fazla sevmemişti. Belediyeyi hizmet açısından, iş yapmak açısından daha etkin bir kurum olarak görüyordu. Hatta Ankara belediye başkanlığı yaptıktan sonra milletvekili olduğunda bir gün bir sohbette şöyle demişti: 'Polatlı'nın belediye başkanlığını milletvekilliğine tercih ederim.'

Polatlı o zaman elli bin nüfuslu filan bir ilçeydi. Belediyeciliğe o anlamda önem veriyordu. Belediye politikaları, sonuçlarını çok kısa sürede olumlu veya olumsuz görebileceğiniz uygulamalardı... ”³

Bu alıntıdan da anlaşılabilceği Ali Dinçer’in Ankara belediye başkanlığına soyunuşu yıllara dayanan bir siyasi tecrübenin sonucunda bilinçli bir tercih olma niteliğini taşıyor. Bu amaca yönelik olarak Parti’nin tüm kademelerinde görev almış ve onu daha yukarılara taşıyan siyasal tabanını yıllar boyunca ilmek ilmek örmüş görünüyor.

CHP’nin 1977 genel seçimlerinde elde ettiği başarı, 6 ay sonra düzenlenecek yerel seçimlerin de sonucunu büyük oranda haber veriyordu. Dolayısıyla, büyük şehirlerde CHP’nin göstereceği adayların belediye başkanlığına kesin gözüyle bakılıyordu. Bu bağlamda da, belirlenen adayların halka dönük olarak çok da kapsamlı programlar yapmasına bile fazla gerek yoktu. Eğer, söz konusu olan Parti içi seçimi kazanmak ise Türk siyasi partileri için o zaman bile yabancı olmadığı delege savaşları, parti içi kulis ve pazarlıkların esas belirleyici olduğunu tahmin hiç de zor değil. Kaldı ki, Yayman’ın da (2008) vurguladığı gibi İstanbul, İzmit ve Adana’da olduğu gibi Ankara’da da CHP’nin belediye başkan adayının belirlenmesinde Ecevit’in tavrı çok önemli bir rol oynamıştır. Bu anlamda yukarıda da altını çizdiğimiz gibi Ali Dinçer’in kısa ama yoğun parti tecrübesi onu rahatlıkla rakiplerinin önüne geçirecek bir siyasi sermayeye işaret ediyordu.

Fakat Ali Dinçer için ön seçimi parti içi dengelere oynayarak kazanmak kendi başına yetecek bir başarı değildi. Ön seçimde karşısına çıktığı “Vedat Dalokay gibi uluslararası üne sahip bir mimar, edebi yetenekleri güçlü bir yazar...medyayla ilişkileri de iyi ... [olan] çok popüler bir belediye başkanına⁴” karşı parti içindeki ön seçimi kazanmak, onun sonraki belediye başkanlığını sağlam temellere oturtmaya yetmeyebilirdi. Ali Dinçer, en az Vedat Dalokay kadar iyi bir başkan olabileceğini ispat etmek, bu kadar popüler olmuş bir kişiliği aşabilmek için kapsamlı bir belediye programını geliştirme arayışına girdi (Yayman, 2008).

Ali Dinçer’in adaylığını gerekçelendirme ve sağlam bir programa oturtma çabasının izlerini, genel seçimlerle yerel seçimler arasındaki o kısa dönemde arka arkaya yayınladığı broşürlerde sürmek mümkün.

Bu broşürlerden ilki Eylül 1977’de “5 Haziran 1977 ve Ankara” adıyla yayınlanan 80 sayfalık kitapçıktır. Kitapçığın ilk bölümü seçim döneminde Parti il teşkilatının gerçekleştirdiği çalışmalara ayrılmışken, onu izleyen bölümlerde

3 Tahir Dinçer’le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara.

4 Tahir Dinçer’le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara.

seçimin Türkiye, Ankara il ve ilçe sonuçlarına grafikler aracılığıyla yer verilmiş. Son bölümde ise CHP'nin seçimde elde ettiği önemli başarının teşkilatın ilk bölümde özetlenen çalışmalarıyla ilişkilendirilmesine tanık oluyoruz. Özellikle, kitapçığın son bölümü bu metnin kaleme alınmasındaki esas niyeti ele veriyor:

“1977 Seçimlerinden büyük bir başarı ile çıkan örgütümüzün kendi içinden çıkan ve kendisi ile bütünleşmiş bir kadro öncüllüğünde daha büyük başarıya ulaşacağı kuşkusuzdur. Bu zaferin sağlanabilmesi için her partide çeşitli dönemlerde bulunabilecek olan tüm geçmiş aksaklık ve kırıklıkların düzeltilmesi için bir çağrı yapıyoruz. Bunun için de örgüt yöneticilerimiz tüm girişimlerini yapmakta, gerekli çalışmaları yürütmektedirler. Örgütümüzün bu çalışma ve disiplin anlayışı içinde Yerel Seçimlerde daha büyük bir başarıya ulaşacağı kesindir. Başarı halkımızın partisi Cumhuriyet Halk Partisi'nin olacaktır (CHP, 1977: 75).”

Bu alıntıladığımız pasajda Dinçer iki farklı açıdan kısa süre sonra atacağı adaylık girişimini temellendirmeye çalışır görülüyor. Bir yandan seçimlerin hemen arifesinde başlayan il başkanlığı sırasındaki başarılarının muhasebesini yaparak çalışmalarını öven Dinçer, öte yandan da geçmiş belediyeçilik dönemine dair dolaylı eleştiriler yapmaya girişerek müstakbel rakibinin elini zayıflatmaya çalışıyor. Özellikle, tabandan geliyor olduklarını vurgulayan bölüm Ali Dinçer'in Ankara belediye başkanlığına adaylığı ilan edildiği andan itibaren her aşamada var olacak bir vurguyu somut biçimde ortaya koyuyor.

Ali Dinçer'in belediye başkanlığını gerekçelendirme gayretinin sadece genel seçimlerde alınan başarıyla sınırlı kalmayacağı ve somut projelerle bu makama aday olmaya çaba sarf ettiğini Ekim 1977'de yayınladığı üç ayrı kitapçıkta gözlüyoruz. Bu kitapçıklar, bir yandan anket ve görüşmeler yoluyla gerçekleştirilen kamuoyu yoklamalarına, bir yandan da farklı alanlarda uzmanların katılımı ile yürütülen bilimsel komite çalışmalarına dayanmakta.

Bu kitapçıklardan ilki 4 Ağustos 1977'de oluşturulan “Ankara Kenti İçme ve Kullanma Suyu Komitesi”nin 5 17 Ekim 1977'de yayınladığı 24 sayfalık “Ankara Kenti İçme ve Kullanma Suyu Sorunu” çalışmasıdır. Dört bölümden oluşan rapor ilk olarak ülke çapındaki içme su sorununu ele alıp, Türkiye'nin hiçbir kentinde içme ve kullanma suyunu yeterli ölçüde sağlayabilecek altyapının ve sistemin olmadığı saptamasını yapar. Daha sonrasında da Ankara'nın su rezervleri, mevcut

5 Komitede Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Yol-Su-Elektrik İleri Genel Müdürlüğü, Makine Mühendisleri Odası ve Ankara Belediye'sinde çalışan 9 teknik eleman, şehir plancısı ve uzman yer almıştır (CHP, 1977b: 3).

tesisler, aboneler ve suyun kalitesi gibi farklı konulardaki durum özetlenip, 1973 yılında hazırlanan ve su dağıtım sistemine dair önemli yatırımlar içeren Ankara Şehri Master Projesi hakkında bilgiler verilmektedir. Raporun üçüncü ve son bölümünde, özetlenen durumda yaşanan sorunlar nedenleriyle birlikte 6 madde çerçevesinde sıralanmakta; ardından da sekiz maddelik bir önlemler paketi sunulmaktadır.

Benzer bir metotla kaleme alınan 20 Ekim 1977 tarihli ve yine 24 sayfadan oluşan ikinci bir rapor da Ankara'nın ulaşım sorununa el atmakta. 3 Ağustos 1977 tarihinde farklı alan ve kurumlardan 15 uzmanın katılımı ile oluşan "Ankara Kenti Ulaşım Komitesi"nin çalışmalarının bir ürünü olan bu rapor da mevcut durumu özetledikten sonra bu durumun ortaya koyduğu sorunları sunuyor. Bu bölümde, önceki dönemde gittikçe yaygınlaşan minibüs taşımacılığının, toplu taşımacılıkla kıyaslandığında yakıt tüketimi, altyapı ihtiyacı, bakım ve onarım giderleri, yarattığı trafik tıkanıklığı ve sebep olduğu çevre kirliliği gibi açılardan ne kadar yanlış bir yönelim olduğu çarpıcı bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu minibüs taşımacılığına yönelik eleştiri dolaylı olarak Dalokay'ın eleştirilmesi olarak okunabilir. Raporun "Sonuç ve Öneriler" adlı son bölümünde ulaşım alanında alınması gereken önlemler 12 madde halinde özetlenir. Ankara için metronun bir zorunluluk olduğunun vurgulanması ile başlayan bu öneriler paketi, imar ve ulaşım planlarının koordineli olarak ele alınması, bireysel taşıt kullanımını caydırıcı önlemlere başvurulması, toplu taşıma imkanlarının geliştirilmesini, yaya haklarını öne çıkaran uygulamalara imza atılması gerekliliğine işaret ederek, somut bir ulaşım politikasının ana hatlarını ortaya koyar.

Ali Dinçer'in adaylığını bir programa oturtma arayışının bir başka kanıtı 31 Ekim 1977 tarihli "Halk Kendini Yönetecek" broşürüdür. Bu amaçla kurulan Ankara Kenti Belediye Hizmetleri Hakkında Kamuoyu Araştırma Komitesi üyelerinin yanı sıra farklı kamu kurumlarından uzmanların ve CHP'nin kadın kolları üyelerinin katılımıyla hazırlanan bu 70 sayfalık kitapçık üç bölümden oluşmaktadır.

Broşürün ilk bölümünde CHP olarak yerel yönetimleri nasıl gördükleri, bu alanın ulusal iktidar mücadelesinde nasıl bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Belediyelerin, Parti'nin "topluma yön verme öğretiminin pratiklerini ve çözüm önerileri[nin] sıhhatini uygulamasını topluma gösterme, ispat etme, toplumun gerektirdiği örgütlenmeleri başlatmada en önemli (CHP, 1977c: 8)" araçları olduğu ve bu anlamda sağcı hükümetlerden farklı olarak yerel yönetimlerin sadece "idarenin bir cüz-ü mütemmimi, icranın devamı, yardımcısı (CHP, 1977c: 10)" olarak görülmediği vurgulanmaktadır. Kitapçıkta daha sonra

bu hedefe ulaşmada yaşanan sorunları açıklamakta sadece kanuni engellere ve yetersizliklere sığınılmayacağı, özgün uygulamalarla belediyelerin öngörülen amaçlara hizmet edebileceği savunulmakta ve bunun da kendileri tarafından gerçekleştirilebileceği iddia edilmektedir:

“Biz Ankara halkından yetki isterken, tüm yukarıda saydığımız sorunlarının bilincinde olarak istiyoruz, örgüt olarak artık nelerin üstesinden nasıl geleceğimizi bilerek istiyoruz. Ve bizimle aynı mantığa, inançlılığa sahip, geniş demokratik solcu kadrolarla bu işin yapılabileceğine inanıyoruz. Kişilere dayanan bir politika izlemeyi düşünen insanlara değil, örgütlü ve bilinçli kadrolara sahip olduğumuza inanarak örgüt olarak istiyoruz. Ve böyle geniş bir kadro ve örgütlenme mantığına sahip, halkın ve onun örgütlerinin emrinde yer alacak yönetim kadrosuyla ve yönetim anlayışıyla bu sorunların üstesinden geleceğimizi söylüyoruz (CHP, 1977c: 14).”

Kitapçığın bu ilk bölümü ad vermeksizin Ali Dinçer’in adaylığını bir siyasi program çerçevesinde gerekçelendirme amacını taşır görünürken, ikinci bölüm muhtemel başka adaylara yönelik bir karşı saldırı gibi algılanabilir. Her ne kadar ismi hiç zikredilmese de hedefteki asıl ismin Vedat Dalokay olduğu ortadır. Nitekim, metinde yer alan “ne yapalım ki yaşadığımız son dört yıl, bizi bunları söylemeye zorlamaktadır (CHP, 1977c: 24)” ifadesi bu savı açık bir şekilde destekler niteliktedir.

Vedat Dalokay’ın seçilme şansını azaltmaya yönelik bu bölümde son dönemde yaşanan sıkıntılar hiç ad verilmeden sıralanmaktadır. Ankara’nın en önemli ilçe teşkilatlarının dördünün (Altındağ, Çankaya, Merkez ve Yenimahalle) imzası ile ortak açıklama olarak kaleme alınan bu bölümde “son günlerde, yetkilerini aşmayı alışkanlık haline getiren veya CHP içinde yer almamış veya dünya görüşleri itibarıyla yer almamış ancak Partimize dışarıdan müdahaleyi alışkanlık haline getiren kişiler tarafından, Kamuoyuna yönelik bazı girişimlere (CHP, 1977c: 24)” karşı örgüt temsilcileri olarak “Demokratik solda bir Belediye yönetimi ve O’nun Başkanı nasıl olmalıdır” sorusunun kriterlerini (CHP, 1977c: 24)” tanımlama çabasına girişilir.

Müstakbel belediye başkanında aradıklarını özetleyen ilçe başkanları CHP’nin adayının gerçek bir CHPli; kendi adına değil, parti adına yönetmeye yatkın; kişisel gösteriler yerine bilinçli ve örgütlü bir kadroya başvuran; halkın hamiliğine, babalığına soyunmayacak kadar alçak gönüllü; konuşmak yerine üretmeye yatkın; partisi ve örgütü ile barışık; yetki ve sorumluluklarının sınırını

bilen; kentin sorunlarına halkla ve örgütle çözümler arayacak dinamizme sahip bir örgüt emekçisi olması gerektiğini savunurlar (CHP, 1977c: 25-26). Tüm bu kriterlerin Dalokay'la yaşanan sorunlar olarak, dolayısıyla da Dalokay'ın neden bir dönem daha başkanlık yapmaması gerektiğine dair gerekçeler olarak okunması gerektiği ortadadır.

Öte yandan, Ali Dinçer'in adaylığını sadece rakibi yıpratmak yoluyla değil, aynı zamanda belli bir program çerçevesinde gerekçelendirme arayışı bu kitapçığın üçüncü bölümünde de gözleniyor. Nitekim, bu bölüm yukarıda adı zikredilen Ankara Kenti Belediye Hizmetleri Hakkında Kamuoyu Araştırma Komitesi tarafından 3000 kişi üzerinde gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları üzerinden müstakbel başkanın eğilmesi gereken sorunları ortaya koyuyor. Ulaşım-trafik, elektrik-havagazı, konut-arsa, yol-su-kanal, çöp ve diğer kentsel alanlara ilişkin konular hakkında Ankara sakinlerinin görüşlerini özetleyen bu rapor çerçevesinde Ankara'ya ilişkin bir fotoğraf çekilip, sonuçta bu sorunlarla başedebilmek ve 1977 genel seçimlerinde elde edilen başarının daha büyük başarılarla ulaşması için "CHP içinden çıkan ve kendisi ile bütünleşmiş bir kadro öncülüğünün" gerekli olduğu bir kez daha vurgulanıyor.

Bütün bu önseçim çalışmalarının son halkası ve bir anlamda sentezi de Ali Dinçer'in yine önseçimlere yönelik hazırladığı broşürde karşımıza çıkıyor. Öncekilere farklı olarak doğrudan Ali Dinçer imzası ile yayınlanan bu 13 sayfalık "Niçin Belediye'ye Adayım" broşüründe Dinçer yapmak istediklerini 10 maddede özetliyor. Daha demokratik bir yönetim, hakça hizmet dağılımı, daha düzenli ve çeşitli belediye hizmetleri, pahalılıkla mücadele, üretken ve kentleşmeyle sanayileşmeye yön veren, kaynak yaratabilen belediyeçilik anlayışıyla özetlenen bu program Dinçer'in adaylığını somut bir program üzerine inşa etmeye çalıştığını gözler önüne seriyor.

Sonuç olarak, Ali Dinçer'in belediye başkanlığına soyunurken belli bir siyasi programdan hareket ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Her ne kadar böyle bir programın geliştirilmesindeki esas hedefin karşısındaki aday adayının Vedat Dalokay olmasının büyük rol oynadığını kabul etmek gerekliyse de, Burns'ün liderlik yaklaşımındaki belli bir amacın olması kriterinin büyük oranda karşılandığını iddia edebiliriz. Bu programa Dinçer'in başkanlık döneminde ne kadar sadık kaldığı, dolayısıyla da bu özetlenen çabaların ne oranda bir seçim retoriği olarak kaldığı sorusuna izleyen bölümlerde yanıt bulmaya çalışacağız.

Öncelikle, bu siyasi programda ortaya konan hedef ve amaçların ne kadar müşterek olduğu, yani halkla ne kadar paylaşıldığı sorusuna eğilmeliyiz ki bu da bizi Burns'ün üç boyutlu liderlik çerçevesinin ikinci köşesine yöneltir.

Ali Dinçer ve Yönetimde Müstereklik

Yukarıda vurgulamış olduğumuz gibi, Burns'ün etkin liderliğin tanımlanması için önerdiği ikinci boyut, ortaya konan amaçların yönetimin farklı muhatapları tarafından paylaşılıyor olmasıdır. Başka bir deyişle eğer liderlik zorbalığa, baskıya dayanan bir yönetim hedeflemiyorsa, liderin ortaya koyduğu projeye yönelik bir toplu mutabakat yaratması gerekir. Bu uzlaşımın bir yanında liderin çevresindeki yönetici ekibi, diğer yanında da yönetilenleri görebiliriz. Dolayısıyla, lider bir yandan yönetilenlerin katılımını sağlamalı, öte yandan da yakın kadrosuna yetki ve sorumlulukları dağıtabilmelidir.

İşte bu bölümde Ali Dinçer'in bu kolektif yönetim boyutuna ne kadar riayet etmiş olduğunu görmeye çalışacağız. Fakat bundan önce böylesi bir katılımcı yönetim modelinin Türkiye özelinde ne kadar istisnai ve zor olduğunu gözler önüne serbilmek için, 12 Eylül darbesinin bir yanı sıra tam da böyle bir tecrübeye tepki olduğunu hatırlatmalıyız. Nitekim darbenin mimarı ve şefi Kenan Evren 5 Nisan 2005 yılında gazeteci Yavuz Donat'a (2005) Fatsa'lı Terzi Fikri'nin devrimci yönetim modeliyle ilgili olarak : "Orada Terzi Fikri diye biri çıkmış... Devlet benim diyor... Komite kurmuş... Fatsa'yı o komite yönetiyor... Ne yapıp, yapılmayacağını kararını halk veriyor... Veya halk adına o komite... Yani kararı devlet vermiyor... Devlet otoritesi sıfır... Devletin kanunları Fatsa'da işlemiyor... Sana böyle yüzlerce örnek anlatırım... İster misin?" demecini vererek aslında geleneksel Türk yönetim modeliyle yukarıda bahsedilen kolektif yönetim tarzının ne kadar çeliştiğini herhangi bir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde ifade eder.

Terzi Fikri'ye gösterilen bu tepkinin sadece Kenan Evren'le sınırlı olmadığını rahatlıkla iddia edebiliriz. Gerçekten de nasıl ki halk ve/veya komitelerle karar vermek devletin otoritesini ortadan kaldırıyor, birçok yönetici için de başkalarından görüş almak kişisel otoritenin zayıflaması şeklinde algılanır. Gerçek yönetici her şeyi bilen ve kendi kendine karar verebilen bir yöneticidir; o makama derin bilgisi, tecrübesi ve muhakeme yeteneği sayesinde seçilmiş olduğu için başkalarının görüş ve tavsiyelerine haliyle ihtiyaç duymaz.

Fakat Ali Dinçer örneğinde bu hakim anlayıştan farklı bir yaklaşım gözlüyoruz. Ali Dinçer'e göre hızla değişen ve sorunların çoğaldığı dünyamızda "dört yılda bir temsilcilerimizi seçmekle yetinmeyiz. Hepimiz daha sürekli ve yetkin bir şekilde yönetime katılmalıyız. Olanı biteni yakından görmeliyiz. Kararlara katılıp, yöneticileri denetlemeliyiz (CHP, 1977c:15)." Belediyeler, bunun için yani "demokrasinin yaygınlaştırılması, kararların halkla birlikte alınması, sorumluluğa halkın nasıl iştirak edebileceğini göstermek" için adeta

birer laboratuvardır (a.g.e.: 11-12). Oysa bu laboratuvarlara işlerlik kazandırmak, yukarıda vurgulamış olduğumuz gibi, mevcut hukuki ve fiili durum içerisinde çok da kolay olamaz. Ama bu “vermeyince mabut, ne yapsın Mahmut” (Öktem, 1983: 243) mazeretine sığınıp katılımcı yönetimi gündeminden çıkarmaya da yanaşmaz Dinçer: “... Bunun için kanun beklemeye gerek yoktur. Tek kanun CHP programı ve dünya görüşüdür. Kanun en fazla bu kurullara resmiyet kazandırır, ama biz bu çalışmalara önem vererek, fiilen onları tanımış olabiliriz (CHP, 1977c:12).” Nitekim, Ali Dinçer yıllar sonra o dönemde halk katılımının ancak gayriresmi yollarla uygulanabildiğinin altını çizmiştir (Güler, 2004: 253). Bu gayriresmi yollardan kastedilenin, Ali Dinçer’in seçim broşürlerinde belirttiği gibi mevcut kurumlarla ortak örgütlenmelere gitmek olduğu anlaşılıyor. Kooperatiflerin, sendikaların, derneklerin ve hatta okul aile birliklerinin katılımı ile ortak kurulların kurulabileceği ve halkın bu kurullar üzerinden yönetime katılabileceğinin iddia edildiği broşürde, KÖY-KOOP bu türden denenmiş bir örnek olarak zikrediliyor (CHP, 1977c: 12).

Bu katılımcı yönetim anlayışı haliyle Ali Dinçer’in seçim çalışmaları sırasında özellikle vurgulanan konulardan biriydi. Önceki bölümde referans verdiğimiz “Niçin Belediye’ye Adayım” broşüründeki “Ne yapmak istiyorum?” başlığının altındaki maddelerden ilki ve en detaylılarından birisi “daha demokratik yönetim” hedefidir. Bunun için halkın katılımı, diğer örgütlerle yakın işbirlikleri, yerel kurullar ve belediye meclisi toplantılarının şeffaflaştırılması gibi hedefler “yöneten-yönetilen ikiliğini giderek” azaltacak araçlar olarak sunulmaktadır (Dinçer, tarihsiz: 3-4).

Bu hedeflere 1977-1980 arasında ne kadar ulaşılabildiği, yani halkın yönetime ne kadar katılabildiği sorusuna ‘ekipten’ birisi tüm samimiyetiyle “işte onu pek beceremedik” şeklinde yanıtlamıştır (Tahir Dinçer, TG). Gerçekten de bu dönemde gerçekleştirilen katılımcı uygulamaları özetleyen Ahmet Nuri Öktem de (1983: 242-245) sınırlı sayıda tecrübeyi aktarabilmiştir. Bunlardan ilki 22-23 Aralık 1979 tarihinde düzenlenen Başkent Birinci Danışma Forumu’dur. Ankara’nın tüm ‘örgütlü güçlerini’ bir araya getirme fikrinden yola çıkan toplantıda belediye 8 konuda bildiri sunmuş, daha sonra bu konularda 6’şar kişiye konuşma hakkı verilmiştir; geri kalan katılımcıların görüşleri dağıtılan bir anket yardımıyla alınmaya çalışılmıştır. Bu formatın “2.5 milyon Ankara’lının gür ve güçlü sesine” yeteri kadar tercüman olma potansiyeli taşımadığı ortadadır. Sonuçta, Öktem’in (1983: 243) de belirttiği gibi oluşum “istenilen sonucu tam olarak veremese de önemli bir pratik olmuştur.”

Danışma forumunun haricinde, dönem boyunca Ankara’da halk katılımına yönelik kayda değer başka uygulamalara rastlanılmamaktadır. Her ne kadar,

Öktem muhtarların planlama sürecine aktif katılımını dönemin demokratik uygulamalarına dair ikinci bir örnek tecrübe olarak vurgulasa da, tecrübeyi tartışabileceğimiz kadar bilgi vermemiştir⁶. Yöneten-yönetilen ikiliğini aşmaya yönelik çabalar bağlamında vurgulanabilecek son ve belki de en önemli pratik halkla yüzyüze ilişkileri geliştirme çabasıdır.

Belediye başkanının kişisel programına dayanan bu çabanın ilk çehresi Ali Dinçer'in sabahları yaptığı ev ziyaretleridir. Ali Dinçer'in yakın çalışma arkadaşları o günleri şöyle hatırlıyor:

"Karar verdik, her sabah saat beş buçuk altıda kalkılacak, çöpçüler sokaklarda teftiş edilecek. Daha hiç kimse sokağa çıkmadan, ondan sonra bir muhtarın evinde kahvaltı edilecek.

...ve gece saat 2'de mesela bilmem nereden gelerek kalkıyoruz. 5 buçukta kalkıyoruz. Herkes işe başlarken biz 3 saat mesaiyi tamamlamış geliyorduk.

...bir kişi birimiz. Ali Dinçer sabit bak. O hiç değişmiyor. Çünkü o olmazsa olmaz... Yanındaki adam değişiyor. 2-3 kişi nöbetleşe yaptık. Ben sürmenaj oldum... yerlerde sürünüyoruz gidemiyoruz. Sürünüyoruz artık (TG). "

Öktem'in (1983: 245) de vurguladığı gibi bu "kent sakinlerini daha günün ilk saatlerinde kapılarını çalan bir belediye başkanı ile karşılaştıran ve birlikte kahvaltı yapmalarını sağlayan" uygulamanın yönetime yönelik güveni pekiştirici ve yüksek iletişim değeri taşıdığına hiç kuşku yok. Gelgelelim, bu ziyaretlerin demokratik katılıma yönelik herhangi bir etkisinden bahsedilemez. Söz konusu buluşmalarda, belediye başkanı ve ekibi ev sahiplerinin sorunları dinleyebilir, kendi politikalarını açıklayabilir ve görüş alabilir ama bu etkileşimin demokratik bir katılımın eşitlik, süreklilik ve temsiliyet gibi ilkelerini karşılamadığı ortadadır. Söz konusu olan, daha ziyade Kadri Atabaş'ın (TG) ifade ettiği gibi bir yolcu gemisinin kaptanının yolcularla akşam yemeğinde vakit geçirmesine benziyordu: "Kaptan köşkünde otururum gemiyi yönlendiririm bir de işte hani akşam balo salonuna oturur herkese kaptan kıyafetimle havamı atarım; bunu anladığın zaman iyi kaptan oluyorsun." Sistemi oturtup, sürekli işleyişi bir kere sağladıktan sonra, yani gemi, kaptanın kaptan köşkünde olmadığına bile seyrine devam ettiği sürece, yöneten-yönetilen ilişkisi belediye başkanı şahsiyetinde yakınlaşabilmişti. Ama bu sağlanan yakınlığı bugün anladığımız anlamda bir demokratik bir katılım

⁶ Bu konuda daha ayrıntılı bilgilerin kitabın planlama bölümünde verileceği belirtilmiş olsa da, ilgili kısımda da bu konuda bir bilgiye rastlanamamıştır.

modeli olarak sunmak mümkün değildir. Dolayısıyla, 1973-1977 yılları arasında önceki bölümde tartıştığımız demokratik yönetim hedefine pek de ulaşamadığını ifade edebiliriz.

Öte yandan, bu katılımcı yönetim konusundaki zaafın Burns'ün kolektiflik ilkesini tamamen ihlal ettiği sonucuna varmak da döneme haksızlık etmek olur. Nitekim, her ne kadar halk yönetime çok fazla katılamadıysa da, Ali Dinçer, başkanlığını bir tek adam idaresine dönüştürmemeyi başarabilmiştir. Bu yönetim tarzı aslında bir önceki dönemde, Dalokay zamanında da tecrübe edilmişti. Göymen'in de (1983: 25) ifade ettiği gibi, "Belediye başkanı 1973-1977 arasında kendisine bağlı ve kendisiyle beraber çalışan bir tür 'beyin takımı' oluşturmuş ve belediye ile ilgili çalışmalarını bu grupla beraber hazırlamış ve yönetmiştir. Yani, karar alma sürecine yeni bir öge katılmıştır."

Bu yeni ögenin yönetim süreçlerindeki varlığı Dalokay dönemiyle başlamış olsa da, bu ekip yönetiminin bir önceki dönemden farklı bir doğası olduğunu da vurgulamalıyız. Dinçer'in başkanlığında, bu kolektif yönetim tarzı siyasi patron ile onun adamları şeklinde olmaktan ziyade eşitlerin kendi aralarından birini birinci olarak sunmaları esasına dayanır. Ethem Özbakır'ın (TG) bu minvaldeki ifadeleri önemlidir:

"...bizim böyle bir derdimiz olmadı. Yani şey derdi olmadı efendim işte birisi ve onun [adamları] hani ekip çalışması yaptığımız için kendimizi eşit bir hakta da gördük, yani başkan var diye bize orada [değildik] yani icabında Ali olmasa bir başkası olacaktı belediye başkanı, anlatabildim mi? Ekip Ali olsun dedi, Ali oldu başkan... yani dolayısıyla yüceltme, illa hani öne atma... tersine küçümseme gibi bir şey de olmadı... her şeyde ortaklaşa bir sürü konuda karar verirken, kritik konularda geniş kadrolu bir karar veriliyordu. Muhitinde herkes kendi işini yapıyordu ama kritik konularda ortaklaşa karar verildiği için oradaki kazanım da, başarı da, başarısızlık da herkesin olmuş olacaktı."

Özbakır'ın özetlediği bu ortak yönetim modelinin tarihi, Dinçer'in başkanlığından daha eskiye dayanır. ODTÜ'deki Sosyal Demokrasi Derneği çatısı altında başlayan ve daha sonra CHP'ye doğru evrilen bu yoldaşlık ve dostluk Ali Dinçer'e tüm siyasi kariyeri boyunca eşlik etmiştir. Ali Dinçer'e Ankara Belediye Başkanlığı'nın kapılarını açacak önseçim zaferinde bu sonradan belediye yönetiminde söz sahibi olacak ekibin büyük katkısını gözlüyoruz. Dalokay'ın prestiji ve elinde bulundurduğu belediye gücüne rağmen önseçimi

alma başarısını gerçekleştirmeyi Kadri Atabaş (TG) tam da bu ekip çalışmasıyla açıklıyor:

"...kaç sene sokak sokak mahalle mahalle kavga vermişsin örgüt için; örgütün yaşlı hiçbir şey yapmayan ocak bucak teşkilatından gelmiş adamı temizlemişsin; CHP örgütü biz gelinceye kadar oturup dedikodu yapılan bir yer... yani o yaşta her birimizin bilmem kaç tane dernek deneyimi vardı... bütün o sendikalar kooperatif üyelerinin isimlerini partiye kaydetmeyi... durup dururken öyle seçim nasıl alınır? O kadar mahalleye kaydedecek, hepimiz otuz yaşındayız... o kadar insanı nereden bulacaksın. Ciddi sendikalarla kooperatiflerle bütün memur kuruluşlarıyla ta bilmem kaç senedir sosyal demokrasiden gelen insanlar işbirliği yaptığı için onları partiye çekip aldık."

Atabaş'ın sözlerinden de anlaşılacağı gibi Dinçer'i Dalokay karşısında galip getiren sadece önceki bölümde ele aldığımız somut siyasi proje olmamış. Ali Dinçer şahsında ekibin Parti içindeki nüfuzu sabırla ve mücadeleyle artırılmış. Kendilerinin yakın olduğu çevrelerin Parti'ye entegre edilmesi sayesinde halihazırda Parti içinde avantajlı pozisyonda bulunan Dalokay'a karşı terazi Dinçer lehine dönmüş ve belediyenin yolları ekibe açılmış.

Burada vurgulanması büyük önem taşıyan nokta, yerel iktidara ulaşmak yolunda oluşturulan bu ekip ve harcanan onca emeğin önseçimin ve daha sonrasında da seçimin alınmasından sonra son bulmadığı. Başka bir deyişle, bu Parti içi mücadeleye paralel olarak kurgulanan siyasi proje bir propaganda retoriği olarak kalmış ve dolayısıyla seçimin hemen ertesinde tamamen rafa kaldırılmış değil. Aynı şekilde, ekip üyeleri de yerel iktidarın muhtelif noktalarında güce ulaşmış, sonrasında kendi kişisel projelerine ve çıkarlarına yoğunlaşmış görülmüyorlar. Aksine, belediye yönetimi çerçevesinde bu birliktelik neredeyse formel bir yönetim modeline evrilmiş.

Gerçekten de, Dinçer dönemindeki belediye yönetim tarzı daha yakından incelenince, gerçekleştirilen uygulamaların o zamanların Türkiye'si'nin pek de aşına olmadığı yönetim modellerinden ilham aldığı görülüyor. Ekibin üyeleri ile dönemi tartışırken Toffler'in adhokrasisi, Drucker'ın amaçlarla yönetim sistemi ya da matris örgüt yapısı gibi güncel teorik yönetim tartışmalarından dönem boyunca çokça faydalandığı anlaşılıyor. Bu teorik yönetim ve örgüt modellerinin somut uygulamaya dönüşümünü, klasik belediye örgütlenmesi içinde gayri resmi olarak Mayıs 1978'de oluşturulan planlama biriminin yapısında görüyoruz. Bu yapının

tepesinde, başkan ve yardımcıları, EGO ve ASU genel müdürleri, belediye meclis başkan vekilleri, belediye meclisindeki iktidar partisinin grup başkan vekili ve başkanın uygun gördüğü teknik ve siyasi danışmanlardan oluşan Planlama Üst Kurulu yer alır. Amaçları, siyasaları, fiziki hedefleri, öncelikleri saptayan, kaynak bulan ve tahsis eden bu fiili üst kurulun aldığı kararlar belediye meclisi veya encümeninden geçirilerek resmi bir niteliğe kavuşturulmuştur (Göymen, 1983: 60-65).

Üst kurulun altında yer alan planlama birimi de birim başkanlığı, planlama ve çizelgeleme grubu, bilgi toplama ve işleme grubu ve birimler planlama grupları gibi alt organlardan oluşmuştu. Belediyenin programlı işleri ve özel projelerinden sorumlu planlama biriminin oluşturduğu proje grupları söz konusu konunun uzmanları ile ilgili birimlerden gelen teknik elemanları buluşturmuştur. Farklı proje gruplarının periyodik toplantılar yapması yoluyla tüm kurum bünyesinde eşgüdüm ve denetim daha etkin bir hale getirilebilmiştir (aynı yer).

Gerçekten de, bu denetim ve eşgüdüm sisteminin fiiliyatta nasıl işlediğini anlamak için ekipten Kadri Atabaş'ın (TG) görüşlerine başvurabiliriz:

"Her sabah toplaniyorsun, her hafta toplaniyorsun. 15 kişinin önünde veya 12 kişinin önünde o hafta yapman gereken[leri konuşuyorsun] yani bir hafta şunu şunu yapacağım diye konuşulmuş. Şu daire başkanı veya genel müdür veya sorumlusu şu işi şöyle getirecek öbür hafta geldiğinde. O işi getirmezse o kadar adamın önünde rezil oluyor. Tamam mı? Bir daha rezil oldu mu fırçayı yiyor... dolayısıyla adam bir kere herkesin önünde istiskal ediliyor... üçüncüyü yapmadığı zaman sen bunu yapamazsın arkadaşına gider iş. Arkadaşın olmam bana sonsuza kadar tembellik hakkı vermiyor."

Projelere bölünerek ekibe yayılan bu parçalı yönetim modeli periyodik ve geniş katılımlı toplantılar ile kolektif bir yapıya kavuşmuş oluyordu. Söz konusu projedeki gelişmeler sürekli bir denetim ve tartışma ortamı içerisinde, tüm yönetim kadrosunun katılımı ile şekilleniyor ve uygulanıyordu. Böyle bir işleyiş içinde belediye başkanının rolü de genel eşgüdümüne dönüşmüş oluyordu. Atabaş bu işleyişin, bir yandan denetimi başkanın tekelindeki birebir denetimden kurtarıp, etkinleştirdiği ve öte yandan da başkanın gündelik programını oldukça rahatlatığı görüşünü savunuyor:

"zaten onu istemişiz; demişiz ki, gününün uzun bir saatini ayır. Belediyeye bir saatini veriyor; daha fazla vermiyor. Sabah, her

sabah yarım saat toplantı yapalım; üst düzey yöneticilerle, gerekli danışmanlar buluşuyordu. Sabah toplantısı, bir de haftada bir yarım gününü ayır. Haftalık değerlendirmeyi yapalım. Herkes raporunu versin, görevini alsın. Onun dışında serbestsin. İster uğra, ister uğrama (TG).”

Gerçekten de, Tahir Dinçer’in anlatımına göre Ali Dinçer’in gündelik programında bu serbestlik rahatlıkla gözlenebiliyordu:

“...sabahtan öğlene kadar gazetecilere randevu veriliyor. Eskiden basın tekniği nedeniyle [sadece] öğleden önce yapılan basın toplantıları veya basın ilişkileri ertesi güne yansiyordu. Ankara aynı zamanda diplomatik başkent. Her büyükelçinin ayda bir talebi olur, görüşme isteği olur. Gelen [önemli diplomatik konuklar] havaalanında karşılanır... Yani böyle diplomatik görevleri, basınla ilişkileri, belli muhtarları hep elinde tutman lazım. Belli delege gücü olan grupları hep elinde tutman lazım. Onları periyodik olarak belirli dönemlerde ziyaret etmen veya kabul etmen gerekiyor... Sabahleyin işte belediyeye gelinir yarım saatlik o toplantı yapılır. Gazeteci vesaire varsa önemli bir randevu varsa o görülür ondan sonra Yıldız’da su deposu vardı, oraya gidilir. Ali Dinçer oraya gider... su deposunda bomboş bir oda bir tane telefon ama yeşillik ağaçlık özel görüşmelerini orada yapar telefon görüşmelerini orada yapar rahatsız olmaz (TG).”

Bu sistem içinde belediye başkanı gerçekten de Atabaş’ın gemi kaptanı metaforuna çok uyan bir portre çizmiş oluyor. Her şeyi kendi yapan ya da bilfiil kontrol etme çabasındaki bir tek adamdan ziyade daha protokoller ve halkla ilişkiler alanına yoğunlaşmış ve yönetimi bir kadronun kolektif işleyişine devretmiş bir lider gözlüyoruz Dinçer’in başkanlığında. Bu yönetim tarzının geleneksel modellerle nasıl tezat bir teşkil ettiğini yine o döneme dair tanıklıklara başvurarak anlayabiliriz:

“hani gelmiş [İhsan Alyanak] Ali Dinçer ‘bu batıkent sorumlusu, bu metro sorumlusu, bu Abdi İpekçi Parkı sorumlusu’ [diye tanıtıyor]. Yani bizim proje sorumlularının olduğu bir toplantı... İhsan Alyanak aynı dönemde belediye başkanı İzmir’de. Bir bakıyor yüzüne ‘bunların hepsi senin adamların ve senin talimatınla mı yapıyor bunları?’ ‘Evet.’ ‘Bunların hepsini ben kendim yapıyorum yahu’ demiş ‘ne lüzum var bu adamlara?’ (Tahir Dinçer, TG)”

İhsan Alyanak'ın lüzumsuz bulduğu bu ekibe dayalı yönetimin aslında proje yöneticilerini daha da aşan bir yapısı vardı. Görece daha büyük, daha teknik konularda belediye personeliyle yetinilmiyor, konunun uzmanı ya da konuyla ilgili aktörlerin de süreçte rol almasına çaba sarf ediliyordu. Böylesi tecrübeler ilk örnek olarak Batıkent konusunda yapılan toplantıları gösterebiliriz. "Ankara Belediyesi [bu konudaki] kararların alınmasında çok geniş bir çevrenin ön fikirlerinden ve tartışmalarından yararlanmayı, böylece oluşturulacak kararları kamuoyunun düşüncelerini de alarak gerçekleştirmeyi hedeflemiştir (Arkış, tarihsiz: 2)." Belediye çalışanları, diğer kurumlarda görevli bürokrat ve teknokratlar, bilimadamları ve siyasetçilerin katıldığı ve on üçünün tutanaklarının yayınlandığı bu toplantılarla projeye ilgili karar süreci farklı kesimlerin katkısına açılmış oluyordu.

Benzer bir çalışma, toplu taşıma alanında da gerçekleştirildi. Bu konuda "ilgili teknik kişileri ve uzmanları biraraya getirmek ve bilgi aktarımını sağlamak amacıyla" yabancı ve yerli uzmanların katılıp bildiri sunduğu dörder günlük iki kongre düzenlendi (Özbakır, 1983: 182). Bildirileri ve tartışmaları birer kitap olarak yayınlanan bu kongrelerin sonucunda ayrıca birer sonuç bildirgesi kaleme alındı.

Metro projesinin de benzer bir toplu değerlendirme tecrübesiyle ele alındığını Ethem Özbakır (TG) hatırlatıyor:

"... biz mesela üniversitedeki bu işlerle ilgili herkesi topladık, metroyla ilgili. İki günlüğüne Abant Otele götürdük. Üniversiteler, meslek odaları, sadece Ankara değil İstanbul Üniversitesi, raylı sistem, metro üzerine kim yazmış çizmişse çağırdık hepsini. Biz karşıladık ulaşımını, ağırladık orada. Projemizi açtık, dağıttık, kısa bir sunum; projemiz bu. O zaman basın da vardı, meslek odaları mimarlar odası bilmem ne odası. Odaların çoğu da bize karşılar. Yani biz sosyal demokratız onlar daha hızlı, devrimci insanlar. Eleştiriyorlar: 'şöyle olmalı böyle olmalı' falan filan diye. Böyle 45-50 kişilik bir ekip..."

Belli başlı konularda böylesi toplu değerlendirme ve tartışma süreçlerini hayata geçirerek, yönetim süreci belediyenin kendi kurumsal yapısının da dışına açılmış görünüyor. Tabii, bu süreçlerin çıktılarının özellikle şehircilik ve planlama açısından nihai uygulama aşamasında ne kadar dikkate alındığı önemli bir soru ki bu konuya son bölümde değineceğiz. Ama tüm bu tecrübelerden çıkarılabilecek sonuç Ali Dinçer liderliğindeki Ankara Belediyesi yönetimi kolektif bir karar alma yönünde önemli adımlar atmış görülüyor. Proje bazlı yönetim modeli ve ilgili çevreleri sürece katma çabalarıyla ortaya konan programın imkanlar el

verdiğince geniş bir müşterek niteliğe kavuşturulması denenmiş. Yukarıda da vurguladığımız gibi her ne kadar halk bu müştereklikte yeteri kadar aktif rol oynayamamış olsa da, Ali Dinçer liderliğini görece geniş bir çevrenin paylaştığı bir amaç çerçevesine oturtmuş görülüyor. Bugün anladığımız anlamda katılımcı demokrasinin tüm gerekleriyle örtüşmese de, Dinçer dönemi Ankara belediyesinin müşterek yönetim konusunda önemli yol almış olduğunu teslim edebiliriz.

Hayallerim, Modelim ve Uygulama: Dinçer Döneminin Somut Çıktıları

Önceki iki bölümde Dinçer döneminin arkaplanını ve yönetim modelini özetlemeye çalıştık ve Dinçer'in belli bir politik program yani somut amaçlarla yola çıktığını ve bu amaçlara ulaşabilmek için görece kolektif bir yönetim modelini hayata geçirdiğini vurguladık. Değınmemiz gereken son bir nokta, bu program ve modelin ne gibi sonuçlar verdiğini yani dönem uygulamaları ile bu iki boyut arasında bir nedensellik bağının kurulup kurulamayacağı sorusudur.

Türkiye gibi, özellikle 1980 sonrasında, belediye başkanlarının yerelde hegemonik güç odağı olduğu bir coğrafyada⁷, dönemleri boyunca somut icraatlara imza atamayan yerel yöneticilere rastlamak neredeyse imkansızdır. Ellerindeki yetkiler ve sahip oldukları kaynaklar itibarıyla işbaşında oldukları dönemde somut politikalar üretmemeleri pek de düşünülemez. Ama Burns'ün liderlik yaklaşımını izleyecek olursak, etkin bir liderlikten bahsedebilmemiz için dönem boyunca hayata geçirilen uygulamaların belli program çerçevesine oturması ve bu çerçevenin belli bir kesim tarafından paylaşılması, dolayısıyla bu boyutlar arasında bir nedensellik ilişkisinin kurulması gerektiğini görürüz. İşte çalışmamızın bu son bölümünde Ali Dinçer dönemi boyunca bu nedensellik bağının ne denli kurulabildiğini anlamaya çalışacağız. Bunun için dönem boyunca gözlenen uygulamaları genel bir değerlendirmeye tabi tutmak yerine, Ali Dinçer'in şehirleşme ve planlama konusunda somut olarak neler ortaya koyduğunu tartışacağız.

Dinçer Döneminde Hakim Olan Şehircilik ve Planlama Anlayışı

Dinçer döneminde hakim olan şehircilik ve planlama anlayışının kökenlerini 1970'li yıllarda gelişen toplumsal belediyeçilik hareketinde ve Ankara Metropolitan Alan Nazım Planlama Bürosu'nun (AMANPB) benimsediği kapsamlı planlama ve yapısal planlama anlayışlarında bulmak mümkündür. Kapsamlı planlamanın amacı, kentin ekonomik ve sosyal yapısını oluşturan tüm unsurların analizine

⁷ Özellikle büyükşehir belediye başkanlarının şahsında gözlenen bu hegemonik aktör olma durumu için bakınız Bayraktar (2007).

dayanan kapsamlı bir nazım plan üretmektir. Kapsamlı planlamada planıcı, kamu yararını belirleyen merkezi bir role sahiptir. Yapısal planlama ise; arazi kullanımı, nüfus, işgücü, ulaşım ve sosyal hizmetler gibi farklı bileşenlerin tümüne ilişkin kararların toplumun farklı kesimleri ile birlikte alındığı bir sürece dayanmaktadır. Hedeflerin oluşturulmasını, gelişme senaryolarının belirlenmesini ve halkın karar verme süreçlerine katılımını öngören yapısal planlama anlayışı, ülkemizde tam olarak kurumsallaşamamış olsa da 1969 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir’de kurulan Metropoliten Alan Nazım Planlama Bürolarının benimsediği anlayışın temelini oluşturmaktadır (Günay, 2005). Dinçer dönemindeki şehircilik ve planlama anlayışının da temel olarak kapsamlı planlama ve yapısal planlama yaklaşımlarıyla şekillendiğini belirtmek mümkündür.

Dinçer dönemindeki şehircilik ve planlama anlayışını şekillendiren önemli etkenlerden biri de yeni belediyeçilik hareketinin altında yatan toplumcu bakış açısıdır. Kentsel mekânın yeniden üretilmesi süreçlerinde oluşan rantlar, toplumun geniş kesimlerini oluşturan çalışan sınıflar lehine ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede, dar gelirli kesimlerin konut sorunlarına kalıcı çözümler getirilmek istenmiş ayrıca kentte yaşayanların ortak kullanımındaki alanlar, yüksek gelire sahip kesimlerin çıkarları ve öncelikleri gözetilerek değil, toplumun geniş kesimlerinin yaşama ve geleceği üzerinde karar verme hakkı çerçevesinde planlanmak istenmiştir (Atabaş, 1983: 108). Batıkent projesi ve Kızılay kent merkezine ilişkin uygulamalar bu eğilimleri açıkça ortaya koymaktadır.

1970’li yılların toplumcu bakış açısı, yapısal planlama ve kapsamlı planlama yaklaşımlarıyla şekillenen Dinçer dönemindeki şehircilik anlayışı, Ankara’nın gelişimine ilişkin üç temel sorun alanına odaklanmaktadır. Akansel (1983: 43) Ankara’daki sağlıklı kentleşmenin temelinde yatan bu sorunları aşağıdaki başlıklarla özetler:

- İmarlı alanlardaki yoğunlukların arttırılması
- Mevzi imar planlarının yapılması
- Gecekondulara göz yumulması.

İmar yoğunluklarının arttırılmasının kentteki tüm sosyal ve teknik altyapıyı çalışamaz hale getirdiği belirtilmektedir. Mevzi imar planlarıyla, küçük ölçeklerde “planlı” gibi gözükse de bütüncül yaklaşıldığında plansız bir kentsel mekânsal yapının oluştuğu düşünülmektedir. Bu iki uygulamanın dar gelirli kesimlerin konut sorununa kalıcı çözümler oluşturamadığı ve bu bağlamda da gecekondu sorununun ortaya çıktığı belirtilmektedir (Akansel, 1983: 43-44). Dinçer dönemindeki hakim şehircilik ve planlama anlayışı bir yandan kentsel gelişime ilişkin sorunları bu çerçevede tanımlarken, diğer yandan bu sorunlara yönelik

olarak çözümler üretmeye çalışmıştır. İlk ortaya çıkan çözüm AMANPB'nin kenti çeperlere açacak mekânsal politikalarını benimsemek ve uygulamak olmuştur. AMANPB Ankara'nın jeomorfolojik yapısını, ulaşım sistemi ile birlikte inceleyerek kenti batıya yönlendirme düşüncesini benimsemiş ve Batı Koridoru denen kentsel gelişme stratejisini ortaya koymuştur (Günay, 2005). Dinçer döneminde gerçekleştirilen Batıkent projesi ile kentsel gelişime ilişkin bu temel strateji hayata geçirilmeye çalışılmış ve dar gelirli kesimlerin konut sorununa yönelik kapsamlı ve nitelikli bir çözüm bulunmak istenmiştir.

Batıkent projesiyle kentin batı yönünde yayılmasına ilişkin kararlar alınmıştır. Ancak bu kararlar, sınırsız kentsel yayılma ve denetimsiz kentsel gelişme stratejilerinin benimsendiği yönünde anlaşılmalıdır. Tam tersine Batıkent projesiyle birlikte mevzi uygulamalara ve imar yoğunluklarının artışına karşı kenti kontrollü olarak batı bölgesine doğru yayacak ve dar gelirli kesimlere nitelikli bir çevre oluşturacak toplumcu bir planlama anlayışı benimsenmiştir. Batıkent projesinin arkasındaki şehircilik anlayışı, bugünün Ankara'sında güneydoğu yönünde gördüğümüz rant merkezli lüks konut yapımlarının arkasındaki sermaye birikim mantığından oldukça farklıdır.

Dinçer dönemindeki şehircilik anlayışı, kent merkezi, ulaşım, kentsel hizmetler ve Batıkent projesindeki planlama ve tasarım süreçleri ele alınarak değerlendirilebilir. Aşağıda bu kapsamda bir değerlendirme yapılacaktır.

Kent Merkezine Yönelik Yaklaşımlar

Dinçer döneminde Kızılay kent merkezinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin önemli tartışmalara girilmiş ve o güne kadar sınırlı ölçüde tartışılan kentte yaşayanların kent mekânının oluşturulması sürecine katılımı gibi konular ele alınmıştır. Belirtilen dönemde Belediye ekibi içerisinde yer alan bir uzmanın belirttikleri kent merkezlerine ilişkin geliştirilmek istenen katılımcı ve toplumcu planlama anlayışını çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

“Kent merkezlerinde karar verme hakkı” Türkiye’de ara sıra tartışılan ama daha somut modelini ortaya koyamamış bir kavram olarak durmaktadır. Yapılan alfabenin ilk harfleridir sadece. Eğer bu kavram tartışılacaksa ve bir noktaya getirilecekse –ki çok gereklidir– “kişinin kutsal mülkiyet ve para kazanma hakkı” ile “kent halkının kutsal yaşama ve kendi geleceği üstünde karar verme hakkı” arasındaki uzlaşma ve denge noktalarının tanımlanması ve bunların hukuki yapısının yeniden kurulması gerektiği düşüncesindeyiz (Atabaş, 1983: 108).

Ankara’da yaşayan farklı kesimlerin kent merkezlerinde karar verme hakkı olduğu düşüncesi kent merkezlerinin planlanması ve tasarımında katılımcı bir anlayışın benimsenmek istendiğini göstermektedir. Kişinin kutsal mülkiyet hakkı ile kent halkının kutsal yaşama hakkı arasında denge ve uzlaşma arayışı ise kent merkezlerinde rantı maksimuma çıkaracak planlama faaliyetleri yerine toplumun geniş kesimlerinin çıkarlarına yönelik planlama ve tasarım süreçlerinin yeğlendiğini göstermektedir.

Dinçer döneminde kent merkezi rant öncelikli olarak ele alınmamıştır. Bu çerçevede, toplumun dar gelirli ve yoksul kesimlerini kent merkezlerinden dışlayacak siyasalar yerine merkezlerin birleştirici, bütünleştirici rolleri vurgulanmış ve merkezler kentteki kolektif yaşamın bir simgesi olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Kızılay Binası’nın yıkılmasına karşı Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi; (1) bu yapının taşıdığı kültürel ve tarihi mirasa vurgu yapmış, ayrıca (2) yapılması düşünülen yeni yapıyla kentte yaşayan herkese açık bir yeşil alanın ranta feda edileceği belirtilmiştir:

“Kızılay binasının yerine yapılması düşünülen öneri yapı, her seferinde bir gökdelen olarak çıktı ortaya; ilk itiraz bu noktadadır. Yani kentin en önemli noktasında korunabilmiş son nefes alma yerinin yokedilerek yerine bir gökdelen yapılmasının yanlışlığıdır asıl olan... İkinci itiraz tarih bilincinin sonucudur. Yok edilecek olan bir yapı değildir. Onun simgelediği bir tarihi dönemdir ki, bugünleri ve yarınları yaratmaktadır. Yani yapı değil tarihle hesaplaşma sorunudur gündemimiz. Tarih ranta feda edilecek midir edilmeyecek midir? (Atabaş, 1983: 87)”.

Dinçer döneminde kent merkezlerine ilişkin olarak radikal uygulamalar yaşama geçirilememiş ancak toplumsal ve katılımcı bir yaklaşım ilkesel olarak benimsenmiştir. Kızılay’ın taşıdığı tarihi ve kültürel anlam, rant temelli anlayışlara karşı savunulmuş ve toplumun farklı kesimlerine açık, ve katılımcı planlama öngörüsüne dayalı bir kent merkezi anlayışı ortaya konmuştur.

Gecekondu Sorunu ve Batıkent Projesi

Dinçer döneminde, AMANPB’nin Ankara’da konut alanı gelişimini planlı olarak batıya doğru yönlendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bunun üzerine, Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi, Ankara-İstanbul yolu üzerindeki yaklaşık 1100 hektarlık bir alanı kamulaştırmış ve böylece Türkiye’de yerel yönetimlerin giriştiği en büyük konut/barınma projesine başlanmıştır (Atabaş,

1983: 129). Dalokay döneminde Akkondü olarak bilinen ve ilk düşünsel temelleri ortaya atılan proje Dinçer döneminde yaşama geçirilmiştir. Batıkent projesiyle Ankara'daki gecekondulaşma süreci tasfiye edilmek istenmiş ve böylece dar gelirli kesimlerin barınma sorununa yönelik kapsamlı ve nitelikli bir çözüm yaratılmaya çalışılmıştır.

Batıkent, İvedik ve OSTİM sanayi bölgesi ile birlikte bir tür uydu kent olarak düşünülmüş ve metro ile Ulus ve Kızılay'a bağlanacağı öngörülmüştür (Günay, 2005). 300.000 kişinin yerleşebileceği bu büyük projede; kamulaştırma, kullanıcı örgütlenmesi ve kooperatifleşme açısından başarılı uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ancak projenin nitelikli bir kentsel çevre oluşturulması açısından eksiklikleri de bulunmaktadır (Keskinok, 2005). Aşağıda Batıkent projesine ilişkin başarılı uygulamalara ve planlama ve tasarım ilkeleri açısından yaşanan eksikliklere ve sorunlara kısaca değinilecektir.

Batıkent projesi, projenin finansal kaynaklarının harekete geçirilmesi ve özgün bir kullanıcı örgütlenmesi modeli (kooperatifler ve Kent-Koop) yaratılması açısından oldukça başarılı ve yenilikçi sonuçlar yaratmıştır. Yaklaşık 1100 hektar büyüklüğünde bir alan dar gelirli kesimlerin konut sorununu çözmek ve gecekondulaşma sürecini tasfiye etmek için kamulaştırılmıştır. Yapılan bu uygulama, kentsel kaynakların toplumun geniş kesimlerinin yaşamsal sorunlarının çözümü için kamulaştırılabileceğinin ve toplumcu bir şehircilik anlayışının yaşama geçirilebileceğinin önemli bir göstergesidir. Projenin yaşama geçirilmesine ilişkin kaynaklar yalnızca kamulaştırma yoluyla değil Avrupa İskân Fonundan alınan krediler yoluyla da elde edilmiştir. Türkiye'nin uluslararası kaynaklardan kredi almakta sıkıntı çektiği bir dönemde, Ankara Belediyesi Batıkent projesi için neredeyse belediyenin kendi bütçesine yakın bir miktarda kredi elde etmiştir.

"Batıkent projesi için Avrupa İskân Fonu'ndan iki milyon lira kredi alındı. Bununla Batıkent'in alt yapısı yapıldı, kamulaştırmanın eksik paraları yatırıldı. Batıkent projesi o hale geldi... Avrupa İskân Fonunda o sırada 5 dil konuşuluyordu: İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca. Batıkent'in yapılabilirlik etütlerini hazırladık gönderdik. Her biri kendi dilinden rapor verdik ve ilk defa Türkiye'nin kredi alamadığı bir dönemde Ankara belediyesinin bir projesi kendi bütçesine yakın bir rakamda kredi almış oldu. Belki yaptığımızı inandığımızdan, inandığımızı iyi anlatmamızdan kaynaklandı bir şekilde ama yapıldı şu anda Batıkent Eskişehir büyüklüğünde kocaman bir kent oldu⁸."

8 Tahir Dinçer'le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara

Batıkent projesi; ulusal ve uluslararası kaynakların projeye aktarılması, danışma kurullarıyla planlama sürecinde yer alan kurum temsilcilerinin müzakeresini sağlayan bir ortam yaratılması gibi o tarihlerde kent planlama sürecinin örgütlenmesindeki önemli yenilikleri yaşama geçirmiştir. Ayrıca proje; kooperatifler aracılığıyla örgütlenebilme, Türkiye’de inşaat sektöründe üretim, örgütlenme ve teknoloji geliştirme konularında önemli aşama kaydedilmesini sağlamıştır (Keskinok, 2005).

“Batıkent projesiyle birlikte bir toplumsal örgütlenme modeli ortaya kondu. Değişik kesimlerden çalışan insanların kurduğu kooperatifler, Kent-Koop kooperatifler birliğine üye oldular. Ortak projeler üretildi. Malzeme alımlarında bile ortak bir takım davranışlar gösterildiği için daha ekonomik konutlar elde edilmeye başlandı... İlk defa belki o zaman proje tekniklerinde teknolojik yenilikler kullanıldı. Hava fotoğrafları çekilerek hava fotoğraflarından haritalar üretildi. Hava fotoğrafları vasıtasıyla bir an önce Batıkent’in imar planı netleşebilmiş oldu, alt yapıları çıkartılabilmiş oldu.”

Yukarıda belirtilen konularda ortaya koyduğu başarılarla rağmen Batıkent projesinin özellikle planlama ve tasarım ilkeleri açısından niteliği düşük bir kentsel çevrenin oluşmasına neden olduğu da belirtilmelidir. Proje, OSTİM ve İvedik gibi sanayi alanlarında çalışan işgücüne, iş yeri-konut ilişkisi ve bütünlüğü açısından oldukça düşük bir yaşam kalitesi sağlamıştır. Ayrıca kooperatif temelinde örgütlenme ve arsa tahsisi uygulamaları, farklı mahalleler arasında ortak yaşam ve kullanım kültürünü geliştirecek kamusal mekânların oluşturulamamasına neden olmuştur (Keskinok, 2005). Kooperatiflerin planlama ve tasarım sorunsalı bireysel olarak ele alınmış, bu kooperatiflerin bir araya gelişlerindeki mekânsal bağlamın nasıl oluşturulacağı düşünülmemiştir. Bu durumu Keskinok (2005) Batıkent’in bir kent omurgasının oluşmaması olarak vurgulamaktadır. Batıkent projesindeki planlama dili ada ve parsel kavramlarının, klasik imar planlama anlayışının ötesine geçememiş ve kentsel tasarım gözardı edilmiştir (Keskinok, 2005; Günay, 2005).

Batıkent projesiyle, arsa gibi çok önemli bir kentsel kaynağın rant odaklı yatırımlar için değil, toplumun geniş kesimlerinin yaşamsal sorunlarının çözümü için kullanılabilceği gösterilmiştir. Ulusal ve uluslararası kaynaklar projeye aktarılabilmiş ve bu kaynaklar da toplumcu bir şehircilik anlayışının yaşama geçirilmesi için kullanılmıştır. Ancak planlama ve tasarım süreçlerindeki yanlış uygulamalar ve başarısızlıklar, Batıkent’te nitelikli bir kentsel çevre oluşmasını olumsuz etkilemiştir. Dinçer döneminde yaşama geçirilen Batıkent projesinin

9 Tahir Dinçer’le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara

arkasındaki şehircilik anlayışı toplumcu eğilimleri yansıtmaktadır. Ancak Belediye planlama ve tasarıma ilişkin yeni bir dil geliştirilmesi noktasında yetersiz kalmıştır. Sonuçta Keskinok'un da (2005: 152) belirttiği gibi; "kentsel gelişmenin yönlendirilmesi için toplumcu bir bakış açısıyla seferber edilen kaynaklar planlama ve tasarım süreçlerindeki yanlışlar dolayısıyla iyi kullanılamamıştır."

Kent İçi Ulaşımın Planlanması: "Ayak Basılmayan Yer Bizim Değildir"

Dinçer başkanlığındaki Ankara Belediyesi, 1970'li yılların sonunda toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım politikalarını yaşama geçirmeye çalışmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen kent içi ulaşım planlaması çalışmalarıyla Kızılay'da ulaşım ve yaya trafiğine etkili çözümler getirilmiştir. Bir yandan döner kavşak ve otobüs özel yolu ve şeritleri uygulamaları ile araç trafiği rahatlatılmış, diğer yandan Ankara için bir ilk olan yayalaştırma projeleri ile yayaların dolaşımı teşvik edilerek kent içerisinde ortak kullanıma dayalı sosyalleşme mekânları oluşturulmuştur (Atabaş, 1983; Özbakır, 1983; Tekeli, 1992).

Dinçer dönemindeki ulaşım politikalarının yayayı ve toplu taşıma öncelikli tuttuğunu belirtmek mümkündür. Bu dönemde Belediyenin ulaşım planlaması anlayışı "insanın ayak basmadığı yer bizim değildir" sloganını benimsemiş (Atabaş, 1983: 80) ve kent içerisinde ticaret ve hizmet fonksiyonlarının yoğunlaştığı bölgelerde kapsamlı yayalaştırma projelerine girişilmiştir. Bunlardan en önemli iki tanesi İzmir ve Yüksel caddelerinde uygulanan yayalaştırma projeleridir. 1980'li yıllardan beri kent merkezinin kullanımını değiştiren böylesi önemli yayalaştırma projelerinin bulunmayışı geçmişte yapılan bu projelerin önemini gözler önüne sermektedir (Babalık-Sutcliffe, 2005).

"1980'lerden sonra bir özel araba sevdası, alt geçitler üst geçitler yaparak arabalı insanlara göre trafiği düzenlemek gibi bir görev üstlendi belediyeler. Oysa öncelik insandır, yayanındır diye bakmak lazım yol yaparken veya ulaşım politikaları gerçekleştirilirken. Oradaki birinci ilkimiz oydu. Öncelik yayanındır.¹⁰"

Dinçer dönemindeki ulaşım politikasının diğer bir önceliği olan toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesiyle ilgili olarak metro projesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Dalokay döneminde de üzerinde çalışmalar gerçekleştirilen metro projesinin, 1978 yılında Ankara Belediyesi'nin aldığı kararla Türkiye'deki mevcut teknik bilgi birikimi içinde çözümlenebileceği kararlaştırılmıştır (Özbakır, 1983).

¹⁰ Tahir Dinçer'le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara.

Toplam uzunluğunun 25 km olması planlanan metro projesiyle; güneyde Dikmen çevresine, kuzeyde Keçiören ve Etlik semtlerine, batıda ise Demetevler, Batıkent ve Eskişehir yolu çevresine ulaşılması hedeflenmiştir. Metronun Kızılay-Sıhhiye-Ulus merkez odaklarından belirtilen semtlere ulaşması planlanmıştır (Özbakır, 1983). Metro projesinin yaşama geçirilmesi Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi için son derece önemli ve öncelikli olmuştur. Ankara'nın bugün dahi çözümlenemeyen ulaşım sorunlarına yönelik kapsamlı ve modern bir çözümün 1970'li yıllarda planlandığı görülmektedir. Ancak 1980 sonrasındaki Belediyelerin ulaşım sorunlarının toplu taşıma ile çözümü ve finansal kaynaklar yaratarak metro projesinin tamamlanması gibi konuları öncelik haline getirmemeleri, bugün dahi 1970'lerde hedeflenen modern bir toplu taşıma sistemine ulaşamaması sonucunu doğurmaktadır (Babalık-Sutcliffe, 2005).

Dinçer döneminde metro projesi gibi Belediye'nin ajandasında öncelikli yer tutan projelerin yaşama geçirilmesinde farklı kesimlerle işbirliği içerisinde girildiği de gözlemlenmektedir. Demirel'in 1970'lerin sonunda metro projesi kapsamında Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi'ne verdiği destek bunun en önemli göstergelerinden birisidir.

"Sekiz tane bakanlığın onayı gerekiyordu metronun uygulanabilmesi için. altısının onayı alındı. Ancak Enerji Bakanlığı'nın onayı alınmadığı için bir türlü resmi proje onaylanmadı. Fakat onaylanmasa da yapacağız onaylatmak zorunluluğumuz yok düşüncesinden yola çıkarak metro inşaatına başladık. O arada rahmetli Ecevit başbakan olduğu dönemde projelerimize ciddi yardımlarda, katkılarda bulunmuştur. Ama ekonomik olarak Türkiye'nin durumuna bağlı olarak çok fazla yardımcı olamadı belki bize. Süleyman Demirel farklı bir düşüncenin insanı olmasına rağmen yapılan işe gösterdiği önem, saygı nedeniyle birçok konuda bize çok yardımcı oldu. Her ne kadar metro projesini onaylatmayarak bizi beklettiyse de belediye ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli işlerin yapılabilmesinde çok ciddi ekonomik katkıları olmuştur¹¹."

Dinçer döneminde, metro projesi gibi Ankara'daki kent yaşamının kalitesini çok büyük ölçüde arttıracak girişimlerin yaşama geçirilmesi için farklı siyasal kesimlerden yardım alındığı ve işbirliği yapılabildiği görülmektedir. Bu durum bizlere Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi'nin farklı görüşlerdeki siyasi kesimlere karşı mutlak bir karşı duruş içerisinde olmadığını aksine belirli projelerin yaşama geçirilmesi için bu kesimlerle işbirliği yapmış olduğunu göstermektedir.

¹¹ Tahir Dinçer'le görüşme, 18 Nisan 2008, Ankara.

Dinçer dönemindeki toplumcu şhircilik anlayışının ulaşım planlaması konusundakendisini gösterdiği görölmektedir. Kentiçi ulaşımın planlanmasında, özel araç sahiplerinin, otomobil endüstrisinin ve petrol üreticilerinin çıkarları değil, toplumun geniş kesimlerini oluşturan çalışan sınıfların çıkarları öncelikli olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede ulaşım sorunu toplu taşıma ve yaya öncelikli politikalarla çözümlenmeye çalışılmıştır ve çözümlerin hayata geçirilmesi için siyasi olarak farklı kesimlerden yardım alındığı da gözlenmektedir. Bu dönemde ulaşım alanında üretilen politikaların bugünün Ankarası'na dahi ışık tutabilecek önceliklere ve ilkelere sahip olduğu belirtilebilir.

Kentsel Hizmetlerin Üretimi ve Sosyal Belediyecilik

Dinçer döneminde kentsel hizmetlerin üretiminde yeni belediyecilik hareketinin benimsediği ilkelerin hakim olduğu belirtilebilir. Sosyal belediyecilik uygulamalarına yol açan bu ilkeler sayesinde kentsel hizmetlerin üretimi ve sunumunda oluşan rantlar dar gelirli kesimlerin lehine ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bunun için tüketimin düzenlenmesi ve bu düzenlemenin yaşama geçirilebilmesi içinse üreten ve kaynak yaratan bir belediye oluşturmak gerekmektedir (Tekeli, 1992). Dinçer döneminde özellikle günlük tüketim mallarına ilişkin politikaların bu ilkeler çerçevesinde geliştirildiğini belirtmek mümkündür.

Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi, kentte yaşayan insanların yaşamlarını ucuzlatmak için yetkilerini sonuna kadar uygulamıştır. Ankara halkına daha uygun fiyatlara, sağlıklı ve kaliteli günlük tüketim malları sağlanmasına yönelik çalışmalar bu çerçevede düşünülebilir. Ekmek fiyatlarının yükseltilmemesi için belediye tarafından ekmek fabrikaları açılmış, daha uygun fiyatlı ve kaliteli sebze ve meyve sağlanması için semt halleri projesi yaşama geçirilmiştir (Arıak, 1983). Ayrıca yine Dinçer döneminde TANSA (tanzim satış) projesi hayata geçirilmiş ve böylece üretici ve tüketici arasındaki ticari ilişki -dar gelirli grupların çıkarlarına yönelik olarak- kamu olanaklarıyla düzenlenmiştir (Arıak, 1983). Bu uygulamaların arkasında kaynak yaratıcı ve üretici bir belediyecilik anlayışı bulunmaktadır. Bu anlayışla belediyeler kentsel hizmetlerin önemli bir bölümünü doğrudan kendileri üreterek tüketici aleyhine oluşan rantları tüketici lehine çevirmeye çalışmışlardır (Tekeli, 1992). Belediyelerin ekmek üretimi alanına girişi ve bu alanda büyük ölçekli yatırımları desteklemesi üretim maliyetlerinin düşürülmesi yönünde atılmış adımlardır. Böylece Ankara halkına daha ucuz, daha nitelikli ve sağlık koşullarına uygun ekmek sağlanması hedeflenmiştir.

Dinçer dönemindeki sosyal belediyeçilik uygulamaları vatandaşlık temelli bir anlayışla şekillendirilmiş ve hiçbir ayırım gözetmeden toplumun her siyasal kesiminden çevrelere dağıtılmıştır. Dinçer dönemini de kapsayan yeni belediyeçilik hareketinde günlük tüketim mallarının doğrudan sağlanması ya da fiyatlarının indirilmesi yönündeki düzenlemelerin herhangi bir siyasi rant, oy hesabı yapılmadan gerçekleştirildiği belirtilmelidir. Bu dönemde toplumcu bir anlayışla gelişen sosyal belediyeçilik anlayışında amaç, dar gelirlilerin ve yoksulların gıda, yakacak yardımlarıyla sadık seçmenlere dönüştürülmesi değil temel yaşamsal gereksinmelerinin karşılanarak onurlu bir yaşam sürdürmelerine destek olmaktır.

Su Sorununa Yönelik Yaklaşımlar

Ankara'nın su sorunu da Dinçer döneminde öncelikli olarak ele alınan konulardan biridir. Ankara kentinin son yıllara kadar su konusunda bir politikası olmadığını belirten dönemin belediyeçilik anlayışı kentin gelişme stratejisiyle uyumlu ve ileriye yönelik bir çözümü savunmuştur (Tosun, 1983). Bu dönemde barajlar ve içme suyuna yönelik diğer altyapı çalışmaları devam ettirilmiş ve belediye tarafından denetim altında olan bir kentsel yayılma (urban sprawl) söz konusu olduğundan su sorunu çözümünde önemli gelişmeler kaydedilmişti. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen planlama çalışmalarına uyulmuş hatta DSİ'nin de zorlanarak uyması sağlanmıştır. Dinçer döneminde su sorununa yönelik olarak yapılan tespitlerin, bugün Ankara'nın karşı karşıya olduğu su sorununa yönelik olarak bizleri önceden uyarılmış olduğu belirtilebilir.

"Zaman içinde Başkent Ankara'nın su sorunu da, diğer pek çok fiziki altyapı konusunda olduğu gibi, ancak kentlerin gelişmesi denetim altına alınabildiği; yeterli kaynakların bulunup tahsis edilebildiği ve değişik yönetim kademelerinin bu sorunların çözümünde işbirlikleri yapabildikleri ölçüde çözümlenebilecektir (Tosun, 1983: 204)."

1980'li yıllardan beri Ankara'nın su kaynakları ve kent planlaması-su kullanımı ilişkisi neredeyse hiçbir Belediye tarafından öncelikli olarak ele alınan bir sorun alanı olarak değerlendirilmemiş ve bugüne gelinmiştir. Son 10-15 yıllık süreçte Ankara'da kentsel yayılma üzerindeki denetimin Büyükşehir Belediyesinin uyguladığı politikalarla kaldırılması, su sorununu başedilemesi güç boyutlara taşımaktadır. Dinçer döneminde her kentsel soruna yönelik geliştirilen toplumcu bakış açısı, bugün karşı karşıya olduğumuz su sorununun da altında yatan yanlış kentsel politikaları bizlere göstermektedir.

Ali Dinçer'in Dönüşümcü Liderliği

Dinçer dönemine dair yukarıda tartıştığımız politikalar bağlamında, 1977-1980 arasında gözlediğimiz uygulamalar, Ali Dinçer ve ekibinin daha belediye başkan aday adaylığı zamanında ortaya koydukları siyasi programa büyük oranda sadık kaldıklarını düşündürüyor. Dolayısıyla, yola çıkılan amaçlar ile sonuçta uygulamaya konulan politikalar arasında doğrudan bir bağ olduğunu teslim edebiliriz. Bu anlamda da, Dinçer'in kişiliğinde gözlediğimiz yerel liderliğin Burns'ün kavramsal çerçevesinin üçüncü boyutunu yani nedensellik koşulunu da büyük oranda karşıladığını kabul etmeliyiz.

Sonuç olarak, Burns'ün teorik prizmasından geçirdiğimiz 1977-1980 dönemi Ankara belediye başkanlığı tecrübesinde Ali Dinçer'in oynadığı kent yöneticiliği rolünün kolektif biçimde geliştirilmiş bir siyasi programla ve bu programa anahatlarıyla sadık kalmayı başarmış uygulamalarla şekillendiğini belirtmeliyiz. İlk bölümde kabaca özetlediğimiz politik programın harfiyen hayata geçirildiğini tabii ki iddia edemeyiz. Kaldı ki, unutulmaması gereken önemli bir nokta, 12 Eylül darbesinin Ali Dinçer'in başkanlığının ancak yarısını tamamlamasına müsaade ettiğiidir. Dolayısıyla, darbeye kesintiye uğramamış bir belediyececilik tecrübesinin daha somut çıktılara erişebileceği rahatlıkla iddia edilebilir. Yine de bu kısa dönemde dahi hayata geçirilen uygulamaların toplumcu belediyececilik anlayışıyla ters düşmediğini teslim etmeliyiz. Belediye yönetim süreçlerini kurum içinden ve dışından konuyla ilgili birim ve aktörlerin katılımına açan ve sorunları her zaman kamusal perspektiften değerlendirmeye öncelik veren bu yönetim tarz ve programının Türk belediyececilik tarihinde özel bir öneme sahip olduğu ortadadır. İlk etapta Parti içinde destek bulan ve daha sonrasında dönemin sosyal atmosferi itibarıyla da geniş toplum kesimlerinin onayını alan bu tecrübe 12 Eylül 1980 darbesiyle son bulmuştur. Bu olağanüstü son buluş haliyle seçimlerde tabanla kurulan sembiyotik ilişkinin dönem sonunda ne kadar geçerli olduğunu bilmemize engeldir. Ama sürecin sonunda Dinçer'in yerleşik sistem açısından artık konvansiyonel bir lider olmadığı ortadadır. 12 Eylül sonrasında hapis günlerinde Atabaş'ın (TG) neden hapiste oldukları sorusunda bu kırılmanın bilincinde olarak yanıt verir:

"Buca'da yatarken müthiş sinirimin kötü olduğu bir dönemdi. Ya niye buradayız biz hala? Namussuzluk yapmadık, vatan hainliği yapmadık, onu yapmadık, bunu yapmadık. Ne ... yemeye bizi içeri aldılar. [Ali Dinçer] 'daha ne yapacaktın. Heriflerin ne kadar doğru bildiği bir şey varsa bu böyle olur dediği her şeyin başka türlü olacağını gösterdin... seni beni almayacak da herifler, kimi alacaktı? Tabi bizi alacaklar,' dedi. Hakikaten o kadar şey yapıyorsun

kurulmuş inşaat sektörünü sarsıyorsun, kurulmuş ulaşım sektörünü sarsıyorsun... gecekonduların rantlarını ve mafyasını kurutuyorsun..."

Bu dengeleri sarsan yöneticilik modeli Burns'un dönüştürmecisi (transforming) liderlik tanımına denk düşer. Yöneten ve yönetilenlerin karşılıklı olarak ortak değerleri, amaçları ve normları dönüştürdüğü, yükselttiği bu liderlik modelinde, liderlik yetki sahibi olduğu sosyo-ekonomik ve kültürel alanı derinlemesine dönüştürür. Bu dönüşüm somut uygulamaların ötesinde bir ilkesel değişimdir. Dolayısıyla, lider bu süreçte aynı zamanda moral bir aktöre dönüşür (Burns, 1979: 20).

Bu köklü değişim, yukarıda alıntıladığımız ifadenin de anlaşılabilirliği gibi, geleneksel modelin savunucularını haliyle rahatsız eder. Nitekim, CHP içinde bile Dinçer'in belediye başkanlığına bir daha sıcak bakılmaz; 1984'te Vedat Dalokay'a, 1989'da Murat Karayalçın'a karşı Ankara'da belediye başkan adayı olması mümkün olmaz.

Ali Dinçer'e bir daha belediye başkanlık koltuğunun yolunun açılmamasında aslen toplumcu belediyecilik anlayışının sosyal demokrasi içinde bile yaşatılmaması yatar. Bu döneme damgasını vuran kamusalılık, sonraki yıllarda, Doğan'ın (2007) islami belediyecilik için kullandığı yaklaşımı ödünç alacak olursak, eğretilmiştir. Belli bir program ve modele dayanmaktan ziyade günü kurtarmaya yönelik, yüzeysel uygulamalarla kotarılmaya çalışılan belediyecilik anlayışı günümüzün hakim kent yönetim modeline dönüşmüştür. Gerçekten de, siyasi patronaj ilişkilerine ve popülist politikalara endekslenen kent yöneticiliğinin günümüzdeki hali Burns'un dönüştürmecisi liderliğin karşısına koyduğu "al gülüm, ver gülümcü" (transactional) liderliği andırır. Temel olarak, ekonomik, siyasi ya da psikolojik çıkarların daimi pazarlıklar yoluyla değiş-tokuş edildiği bu modelde taraflar birbirlerinden bağımsız olarak özel çıkarlarının güdümündedir (Burns, 1979: 425). Dolayısıyla, bu çerçevede uygulamaya konulan politikalar da bütünlüklü ve müşterek bir programa dayanmak yerine o anın dayattığı pazarlıklara bağımlıdır.

Bu iki liderlik modeli arasındaki çelişkiyi daha somut olarak ortaya koymak adına son söz olarak tartışmayı bugüne çekip, bugün Ankara'da gözlediğimiz belediyecilik anlayışını Ali Dinçer dönemi ile çok kabaca karşılaştırarak satırlarımızı sonlandırmayı uygun bulduk.

Son Söz: Dünden Bugüne Ankara

Ali Dinçer yönetimindeki Ankara Belediyesi 1977-1980 döneminde toplumcu bir şehircilik ve planlama anlayışının hayata geçirilmesi için çalışmıştır. Şehircilik

ve planlamaya ilişkin temel ilkeler belirlenirken AMANPB'nin öncülüğünü yaptığı yapısal planlama ve kapsamlı planlama yaklaşımlarından etkilenilmiştir. Ayrıca Dinçer döneminin yeni belediyeçilik hareketi içinde gelişen bir anlayışa sahip olmasından dolayı toplumcu bir yaklaşımla kentsel sorunları ele aldığı belirtilmelidir. Bir yerel liderlik tecrübesi olarak gözlemlendiğimiz Ali Dinçer dönemi; kentsel hizmetlerin üretimi, sunumu ve kentin planlanması süreçlerinde oluşan rantın, toplumun geniş kesimlerini oluşturan çalışan sınıfların çıkarları gözetilerek dağıtılabildiğini göstermektedir.

Geçmiş dönemde inşa edilmiş olan bu yerel siyasi insiyatifin bugün özel bir anlamı bulunmaktadır. Bugün kentlerimiz sermaye birikim stratejileri ve piyasa güçlerince adeta talan edilmekte, toplumsal olarak parçalanmakta ve kamusal alanlar hızla özelleştirilmektedir. Sermayenin mekansallaşması olarak kavramlaştırılan bu süreç (Şengül, 2001) Ankara'da da karşılığını bulmaktadır. Başkent, kent mekânının ve kentsel hizmetlerin üretimindeki rantların büyük inşaat şirketlerine, gayrimenkul geliştirme firmalarına ve siyasal olarak Büyükşehir Belediyesi'ne yakın duran diğer özel sektör temsilcilerine dağıtıldığı bir kent haline gelmektedir. Gökçek başkanlığındaki Büyükşehir Belediyesi tarafından yaşama geçirilen bu sürecin "kazananlar"ı toplumun geniş kesimlerini oluşturan çalışan sınıflar olmaktan oldukça uzaktır.

Ankara'da sermayenin kent mekanındaki etkisinin giderek fazla hissedilmeye başladığı son 10-15 yıllık süreçte kentsel yayılma (alışveriş merkezleri ve yeni konut projeleriyle) artış göstermiş ve bu durumda ulaşım ve su sorunu gibi temel meselelerin içinden çıkılması güç bir hal almasına neden olmuştur. Dinçer döneminde heyecanla savunulan metro projesi yerini katlı kavşak yatırımlarına bırakmış, kent içi ulaşımında öncelik yayadan ve toplu taşımdan alınmış ve özel araç kullanımına verilmiştir. Gökçek yönetiminde Ankara yürünebilir bir kent olmaktan çıkmaya başlamış ve kent merkezlerinin dahi yaya trafiğine kapatılması gündeme gelmiştir.

Kentsel mekânın yeniden üretilmesi sürecindeki toplumcu kaygılar yerini mekânın yarattığı ranta ve sermaye birikimi kaygılarına bırakmıştır. Yoksulları ve dar gelirli kesimleri Dikmen Vadisi gibi rantın yüksek olduğu bölgelerden çıkarmak amacıyla kentsel dönüşüm projelerine başlanmıştır. Kentsel dönüşüm adı altında yapıları çevrenin maksimum rantı getirecek şekilde yeniden oluşturulması süreci kent merkezlerine de yönelmiş ve kent merkezindeki tarihi, kültürel mirası rant uğruna feda edebilecek bir anlayış hakim olmaya başlamıştır. Büyükşehir Belediyesi'nin Ulus'ta hedeflediği kentsel dönüşüm projesi bu çerçevede değerlendirilebilir.

Dinçer döneminde toplumun farklı kesimlerine ayırım gözetmeden uygulanan vatandaş temelli sosyal belediyeçilik anlayışı yerini siyasal destek karşılığında hanelere verilen gıda ve yakacak yardımlarına terketmiştir. Dinçer döneminde üzerinde önemle durulan ve denetim altında bir kentsel gelişme ile çözümlenebileceği düşünülen su sorunu ise, son 10-15 yıllık süreçte Büyükşehir Belediyesi'nin (1) kentsel yayılma süreci üzerindeki denetimi ortadan kaldırması ve (2) kentin altyapı ihtiyaçlarını öncelik olarak belirlememesi sonucunda başedilmesi oldukça güç bir sorun olarak gündeme yerleşmiştir.

1970'li yılların yeni belediyeçilik hareketi ve bu hareket içerisinde bir yerel liderlik tecrübesi olarak ele aldığımız Ali Dinçer dönemi, kamusal değerleri, kullanım hakkını ve toplum yararını ve refahını savunan bir yerel siyasal proje çerçevesinde biraraya gelinebildiğini göstermiştir. Dinçer döneminde Ankara'da gözlemleyebildiğimiz belediyeçilik anlayışı, bugün hakim olan neoliberal kentsel politikalar yerine toplumcu bir alternatifin yaşama geçirilebileceğini ve başka bir kentsel gelişme tahayyülünün mümkün olabileceğini bizlere göstermektedir.

Kaynakça

- Akansel, S. (1983), "Kent'in Fiziki Görünümü, Sorunlar, Uygulamalar", içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 27-45.
- Arıak, N. (1983) "Tüketicinin Korunması", içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 249-255.
- Arkış, E. (Tarihsiz), Batıkent Danışma Kurulları Toplantıları 78-79, Ankara Belediyesi Planlama Birimi, Ankara.
- Atabaş, K. (1983) "Şehrin Merkezini Tanımak Biraz da Şehrin Kendisini Tanımak Demektir", içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 73-112.
- Babalık-Sutcliffe, E. (2005), "Kent Merkezi Ulaşım Planlama İlkeleri Çerçevesinde Ankara Kent Merkezi 1985 Ulaşım Çalışmasından Bugüne", içinde, (der.) Şenyapılı, Cumhuriyetin Ankara'sı, ODTÜ Geliştirme Yayınları, Ankara.
- Bayraktar, S. U. (2007), "Merkez-çevre'den çevrenin merkezlerine: Türk yerel demokrasi sorunsalının değişen kurgusu", TMMOB Yerel Yönetimlerde Dönüşüm Sempozyumu: Bildiriler Kitabı", TMMOB, Ankara, s. 179-195.
- Burns, J. M. (1979), Leadership, Harper Colophon Books, New York.

- CHP Ankara İl Örgütü (1977a), 5 Haziran 1977 ve Ankara, Karaca Matbaası, Ankara.
- CHP Ankara İl Örgütü (1977b), Ankara kenti içme ve kullanma suyu sorunu, DMS Matbaacılık, Ankara.
- CHP Ankara İl Örgütü (1977c), Ankara kenti ulaşım sorunu, DMS Matbaacılık, Ankara.
- CHP Ankara İl Örgütü (1977d), Halk kendini yönetecek, DMS Matbaacılık, Ankara.
- Dalokay, V. (1973) "Dalokay İle Elele Akgünlerin Başkentine: Ankara'nın Sorunları ve Bazı Öneriler", Teksir.
- Dinçer, A. (tarihsiz), Niçin Belediye'ye Adayım, Altan Matbaacılık, Ankara.
- Doğan, A. E. (2007), Eğreti Kamusalılık: Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik, İletişim yay., İstanbul.
- Donat, Y. (2005), "Ordu ne yapsın? Mecbur kaldı" Sabah, 5 Nisan 2005, <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/04/05/yaz27-50-110.html> başvuru tarihi 14 Temmuz 2008.
- Göymen, K. (1983), "Planlama modeli ve uygulaması" içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 47-71.
- Güler, M. (2004), Türkiye'de toplumcu belediyecilik anlayışının evrimi, yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, dan. Can Hamamcı, Ankara.
- Günay, B. (2005) "Ankara Çekirdek Alanın Oluşumu ve 1990 Nazım Planı Hakkında Bir Değerlendirme", içinde, (der.) Şenyapılı, Cumhuriyetin Ankara'sı, ODTÜ Geliştirme Yayınları, Ankara.
- Jones, B. D. (1989), "Causation, constraint and political leadership", in Jones (ed.) Leadership and politics: New perspectives in political science, University Press of Kansas, Kansas, s. 3-14.
- Keskinok, Ç. (2005) "Ankara Kentinin Planlı Gelişimi Açısından Batıkent Projesinin Önemi / Planlama ve Tasarım Sürecine İlişkin Eleştirel Değerlendirme", içinde, (der.) Şenyapılı, Cumhuriyetin Ankara'sı, ODTÜ Geliştirme Yayınları, Ankara.
- Öktem, A. N. (1983), "İkili kültürel yapıdan kültür bütünleşmesine" içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s.221-248.
- Özbakır, E. (1983), "Kent İçi Ulaşımında Ankara Deneyimleri", içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 159-192.
- Şengül, H. T. (2001) "Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Üzerine Yazılar", WALD Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1992) "Belediyecilik Yazıları", IULA, İstanbul.
- Tosun, L. (1983) "Bir Fiziki Altyapı Sorunu: Susuz Ankara", içinde Göymen (der.), Bir yerel yönetim öyküsü: 1977-1980 Ankara Belediyesi Deneyimi, Özgün Matbaacılık, Ankara, s. 193-204.
- Yayman, H. (2008), Seçim Sonuçları Değerlendirmesi 1977 Yılı Raporu, Erişim tarihi 3 Temmuz 2008, http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1977.php#10